

CSÚCS SÁNDOR

Voltak-e a finnugor alapnyelvben hosszú magánhangzók?

Today a number of Uralic languages contain long vowels hence the question is justified. Accepting the opinion of JANHUNEN and SAMMALLAHTI that Proto-Uralic did not contain long vowels, I have investigated whether the same thing is true also for Proto-Finno-Ugric. As is known, typically the long vowels of Baltic-Finnic are used to make such reconstructions for Proto-Finno-Ugric.

I have investigated the related etymologies (where they reconstruct long vowels for Proto-Finno-Ugric) in the works of six authors: E. ITKONEN, COLLINDER, LAKÓ, RÉDEI, SAMMALLAHTI and K. HÄKKINEN. Based on my analysis I came to the following conclusion:

1) There is a large discrepancy between the opinions of the authors about the words where one can hypothesise an original long vowel. Out of the 50 investigated etymologies 20 are mentioned only by one author, 11 by two, 7 by three, 6 by 4, 2 by five and only 4 by all the six. Their opinion differs also about which first syllable vowels had a long pair in Proto-Finno-Ugric.

2) We can also limit our investigation to the 19 words that are mentioned by at least three authors. (This means only 1.6% of the word that can be reconstructed for the Proto-Finno-Ugric.) In 12 words we can see that the putative long vowel stands in front of a liquid or a nasal. These are well known for making the vowels standing before them longer. In one case, the long vowel can be explained via the development of a consonant in the interior of the word into a vowel (fi. *tuoda*). I have an explanation also for the Finnish forms (*viisi*, *kuusi*) of the two numerals (**witte*, **kutte*). The same model can also explain the irregular consonants in the interior of the words (*viite-*, *kuute-*). For four words (fi. *muu*, *tuo*, *uuhi*, *vuosi*) currently one cannot give a proper explanation but based on them it would be very speculative to assume long vowels in Proto-Finno-Ugric.

In my paper I discuss also the 31 etymologies not mentioned above. They further confirm my statements.

In my view the long vowels of Finnish, Estonian etc. were created in the Baltic-Finnic age due to an internal development and due the large number of Germanic and Slavic loanwords.

Keywords: Proto-Finno-Ugric, reconstruction, long vowels.

A kérdést voltaképpen úgy kellene feltenni, voltak-e a finnugor alapnyelv fonéma-rendszerében első szótagi hosszú magánhangzók, vagyis volt-e rövid ~ hosszú korreláció, más szóval az időtartam megkülönböztető jegy volt-e. A finnugristák körében eléggé elterjedt az a vélemény, hogy legalább a középső és a felső nyelvválású magánhangzók esetében számolhatunk ilyen korrelációval. Talán HAJDÚ PÉTER volt az egyetlen, aki megkérdőjelezte az ERKKI ITKONEN kutatásain alapuló feltevést.

Az elmúlt években bizonyos tények arra készítettek, hogy vessem alá alaposabb vizsgálatnak az alapnyelvi hosszú magánhangzók kérdését. Kiválasztottam tehát az általam ebből a szempontból legfontosabbnak tartott műveket, és kigyűjtöttem belőlük azokat a finnugor etimológiákat, amelyekben a szerzők alapnyelvi hosszú magánhangzót rekonstruálnak. A feldolgozott művek: az UEW, CompGr, MSzFE, ITKONEN 1954, HÄKKINEN 2002 és SAMMALLAHTI 1979, 1988. Az alábbi megállapítások a finnugor alapnyelvre vonatkoznak. A korábbi fázissal, az uráli alapnyelvvvel kapcsolatban elfogadom JANHUNEN (1981) és SAMMALLAHTI (1988) véleményét, amely szerint az uráli alapnyelvben nem voltak hosszú magánhangzók. Ők úgy gondolják, hogy a finnugor alapnyelvben megjelent hosszú magánhangzók egy $-Vx$ -szekvenciára mennek vissza (x = közelebről meg nem határozott gyenge zörejű mássalhangzó). Ez utóbbi megállapítással nem értek egyet.

Itt említtem meg, hogy AIKIO (LUOBBAL 2012) is cáfolja JANHUNEN feltevését és az ún. „eredeti” finn hosszú magánhangzókat hozzám hasonlóan másodlagos nyúlás eredményének tartja. AIKIO azonban LEHTINEN (1967) elméletét tovább fejlesztve másként képzei el a nyúlás okait és lefolyását, mint ez az alábbi idézetből is kiderül: „The Finnic »primary« long vowels $*ee$ and $*oo$ — which have been reconstructed as long vowels as far back as Proto-Finno-Permic (ITKONEN 1954) or Proto-Finno-Ugric (SAMMALLAHTI 1988) and which JANHUNEN (1981) derives from a Proto-Uralic sequence $*Vx$ — can be explained as secondary Finnic innovations. They arose through the changes $*ā > *ee$ and $*a > *oo$, which regularly took place before single voiced non-dorsal consonants in Pre-Finnic $*e$ -stems” (LUOBBAL 2012: 247). Ettől eltérően magyarázza AIKIO a felső nyelvállású hosszú magánhangzók eredetét: „The background of the Finnic »primary« long vowels $*ii$ and $*uu$ is less clear. Both of these show multiple correspondents outside Finnic, suggesting they have no single source. Probably $*ii$ and $*uu$ have developed from various combinations of vowels and the glides $*j$ and $*w$, perhaps also other sound sequences; the issue requires further study” (LUOBBAL 2012: 247).

AIKIO fejtegetéseit érdemes lenne részletesen elemezni, de ez szétfeszítené cik-
kem kereteit. És itt és most nincs is rá szükség, hiszen az alapvető kérdésben egyet-
értünk.)

Anyaggyűjtésem eredménye egy ötven etimológiából álló korpusz lett. Az etimológiák dolgozatom Adattárában olvashatók. Az összegyűjtött anyagot több szempontból is elemeztem, és ennek eredményeit négy táblázatban összesítettem.

A táblázatok első oszlopában az etimológiának az Uráli Etimológiai Adatbázisban (= UEDb) kapott sorszáma szerepel.¹ Ez technikai információ, amely megkönnyíti az etimológiák kezelését és keresését. A második oszlopban az UEW-beli alapnyelvi alak található, a következőben az ott megadott jelentés. Ezek RÉDEI KÁROLYTÓL származnak. A következő öt oszlopban COLLINDER, az MSzFE, ITKONEN, HÄKKINEN és SAMMALLAHTI rekonstrukciói találhatók. COLLINDERÉI a CompGrból valók (1960: 405–415). Ebben a listában a FUV (COLLINDER 1955) címszavai alapján lehet megtalálni a szerző által rekonstruált alakokat. Az MSzFE-ből származó alakok LAKÓ GYÖRGY véleményét tükrözik. Ebben az oszlopban csak olyan etimológiák találhatók, amelyeknek van magyar tagjuk. ITKONEN adatai a FUF 30. és 31. kötetéből származnak. Ő többnyire nem rekonstruál teljes szavakat, így csak a magánhangzó hosszúságát jelölöm. Ugyanígy HÄKKINENNél is. SAMMALLAHTI adatai két forrásból származhatnak (1979, 1988), az előbbiből csak egy-két esetben. A Megjegyzés oszlopban jelzem, melyik alapnyelvig vezethető vissza az etimológia, a félkövérrel írt szám pedig azt mutatja, a táblázatban szereplők közül hány szerzőnél található hosszú magánhangzó (is). A táblázatokat l. a 282–285. oldalakon.

Az első tény, amivel foglalkoznunk kell, a feltételezett hosszú magánhangzós szavak számaránya. Ha elfogadjuk, hogy a táblázatokban felsorolt ötven etimológiában tényleg alapnyelvi hosszú magánhangzó rekonstruálható, és összevetjük ezt a számot a finnugor alapnyelvre rekonstruálható összes etimológiával, akkor azt kapjuk, hogy az etimológiáknak mindössze 4,2 %-a tartalmazott esetleg első szótagi hosszú magánhangzót. Óriási tehát a különbség a rövid és a hosszú magánhangzók gyakorisága között: a nyolc rövid aránya 95,8 %, a négy (vagy öt) hosszúé pedig kevesebb, mint ennek a huszadrésze. Ez a tény önmagában nem cáfolja az alapnyelvi hosszú magánhangzók feltevését, de jogos kételyt ébreszt vele kapcsolatban.

Megvizsgáltam azt is, hogy melyik etimológia hány szerzőnél fordul elő alapnyelvi hosszú magánhangzóval. Az eredményt az alábbi táblázat mutatja:

szerzők száma	→	1	2	3	4	5	6
$\bar{i}$	5 szó	3	1	1			
$\bar{u}$	9 szó	3	2	3		1	
$\bar{e}$	10 szó	5	1	1		1	2
$\bar{o}$	26 szó	9	7	2	6		2
összesen	50 szó	20	11	7	6	2	4

¹ Az UEDb az UEW alapján készült adatbázis, amely két címen is elérhető az Interneten: uralothek.uni-koblenz.de:8080/Uralothek/pdom/basis.html, és www.uralonet.nytud.hu.

1. táblázat: Feltételezett hosszú ē (10 szó)

	UEW	jelentés	COLLINDE R	MSZFE	ITKONE N	HÄKKIN EN	SAMMALLAHTI	megjegyzés
280	<i>kele, kēle</i>	Zunge, Sprache	<i>kele</i>	nincs	<i>ē</i>	<i>ē</i>	<i>kāxi,</i> FU FP <i>kēli</i>	UR 4
470	<i>le-</i>	sein, werden, leben	<i>le(γd)-</i>	<i>le-, lē-</i>	<i>ē</i>	nincs	nincs	UR 2
474	<i>leme, lēme</i>	Saft, Suppe	nincs	<i>lēme, lēme</i>	<i>ē</i>	<i>ē</i>	<i>lēmi</i>	FU 5
542	<i>mīye-</i>	geben, verkaufen	<i>mīye</i>	nincs	<i>mēke-</i>	nincs	79: <i>mēke-</i> 88: FU <i>mexi-</i>	UR 1-2 f. <i>myp-</i>
594	<i>nere, nēre</i>	Nase, Schnabel, Schnauze, Rüssel	<i>nēre</i>	nincs	<i>nēre</i>	nincs	FP <i>nēri</i>	UR 1-2 lp. <i>nierra</i>
619	<i>nēle-, nēle-</i>	schlucken, verschlucken, schlingen, verschlingen	<i>nēle, nēle</i>	<i>nēle, nēle</i>	<i>ē</i>	<i>ē</i>	<i>nēli</i>	UR 6
738	<i>pele, pēle</i>	Pfosten, Stange	<i>pelä, pēlä, pēlä, pele</i>	<i>pēle/pele</i>	<i>ē</i>	<i>ē</i>	? <i>pexli,</i> FU FP <i>pēli</i>	FU 6
823	<i>pūr3- pēr3-</i>	hineingehen	nincs	<i>pēr3</i>	nincs	nincs	FU <i>pēri</i>	FP/fü 1 ?m. <i>fēr</i>
877	<i>sāje</i>	Eiter, Fäulnis; eitem, verfaulen	<i>sāje</i>	<i>sāje</i>	nincs	nincs	UR <i>sexji,</i> FU FP <i>sēji</i>	UR 1 lp. <i>sieggjā</i> ma. <i>ev, év</i>
995	<i>sōne</i>	Zunder, Baum- schwamm	<i>sānā, sēnā</i>	<i>sōne</i>	<i>ē</i> f. <i>sieni</i>	nincs	<i>sēnā, sānā</i>	UR 1 m. <i>sēn</i>

2. táblázat: Feltételezett hosszú *i* (5 szó)

	UEW	jelentés	COLLINDER	MSzFE	ITKONEN	HAKKINEN	SAMMALLAHTI	megjegyzés
142	<i>ice, íse</i>	Schatten, Schattenseele	<i>íce</i>	<i>i</i>	nincs	nincs	<i>iisi, iíci,</i>	FU 1
773	<i>pire, pirä</i>	Kreis, Ring; umgeben, umgrenzen	<i>pirä</i>	nincs	nincs	<i>ii</i>	nincs	FW/ur 1 f. <i>piiri</i>
966	<i>sine</i>	Holzkohle	<i>sine</i>	nincs	nincs	nincs	<i>sini</i>	FU 1 m. <i>szén ~ lp. i</i>
1148	<i>wiye-</i>	nehmen, tragen	<i>wiye</i>	<i>wike</i>	<i>wiye < wike</i>	nincs	<i>wixi</i>	FU 2
1154	<i>witte</i>	fünf	<i>witte</i>	<i>witte</i>	f. lp. < <i>witte</i> , md. <i>vitte</i>	<i>ii</i>	<i>witi, wiiti, witti, wiitti</i>	FU/ur 3

3. táblázat: Feltételezett hosszú *o* (25 + 1 szó)

	UEW	jelentés	COLLINDER R	MSzFE	ITKONEN	HAKKINEN	SAMMALLAHTI	megjegyzés
3	<i>oðä, oðä</i>	ein mit etwas bedeckter, zum Liegen geeigneter Platz, betten	<i>wolä</i>	<i>alä, olä</i>	nincs	nincs	<i>oði</i>	FU 2
49	<i>caäa, sääa</i>	das Laufen, das Rennen; die Brunst der weiblichen Tiere	<i>söäa, söäa</i>	= UEW	nincs	nincs	79: <i>söäa</i> 88: nincs	FU/ur 2
122	<i>öeme, döme</i>	Traubenkirsche, Ahlkirsche	<i>öeme, öeme</i>	nincs	<i>ö</i>	nincs	UR <i>öxmi,</i> <i>öömi</i>	UR 4
339	<i>kolä</i>	sterben	<i>kol</i>	<i>kole, köle</i>	<i>ö</i>	<i>ö</i>	UR <i>käxli</i> FU FP <i>köli</i>	UR 4
359	<i>köre</i>	Schale, Rinde	nincs	nincs	nincs	nincs	79: <i>köre</i> 88: nincs	FW/fu 2 f. <i>kuori</i>
429	<i>kuse, köse</i>	Fichte, Tanne <i>Picea excelsa</i>	<i>kowse</i>	nincs	<i>ö/ü</i>	nincs	UR <i>käxsi</i> FP <i>kösi</i>	UR 2 f. <i>kuusi</i>

622	<i>niele</i> <i>niöle</i>	Pfeil	<i>niele</i> <i>niöle</i>	UEW + <i>niola</i>	$\bar{o}$	$\bar{o}$	$\bar{o}$	UR <i>nixl̥i</i> FU <i>niŋli</i> FP <i>niöli</i>	UR 6
623	<i>niërke</i> <i>niöri-ke</i>	Knorpel	<i>niërke</i>	nincs	nincs	nincs	nincs	<i>niërki</i>	UR 1 fi. $\emptyset$
633	<i>niöle-</i>	lecken	<i>niölg</i>	<i>niöla/niöla</i>	P ? < $\bar{o}$	$\bar{o}$	$\bar{o}$	UR <i>niäxli</i> FU FP <i>niöli</i>	UR 4
662	<i>oðe, öðe</i>	Jahr	<i>oðe</i>	nincs	$\bar{o}$	$\bar{o}$	nincs	FP <i>öti</i>	FU 3 fi. <i>vuosi</i>
681	<i>pač:z</i>	männliches Glied	?	nincs	nincs	nincs	nincs	FU FP <i>päsi poši</i> <i>poši</i>	fu 1 csak lp. <i>buočča</i> m. <i>fasz</i>
789	<i>pola</i>	Beere	<i>pola</i>	<i>pola, pöla</i>	$\bar{o}$	$\bar{o}$	nincs	<i>päla</i>	FU/ur 2
791	<i>polwe</i>	Knie	<i>polwg</i>	nincs	nincs	nincs	nincs	<i>poxli, puxli, pöli</i>	UR 1
894	<i>sene, söne</i>	Ader, Sehne	<i>sngé, séngé</i>	= UEW	$\bar{o}$	$\bar{o}$	$\bar{o}$	<i>sijini</i>	UR 6
905	<i>soŋe-</i>	hineingehen, eindringen	<i>soŋö</i>	= UEW	nincs	nincs	nincs	FU FP <i>söŋi</i>	UR 1
909	<i>soske-</i>	beißen, kauen	<i>soskg</i>	nincs	<i>söske</i>	nincs	nincs	<i>soskg suskg</i>	UR 1 lp. <i>uo</i> , fi. $\emptyset$
958	<i>šgme,</i> <i>šöme</i>	(Fisch)schuppe	<i>šgmz,</i> <i>šgms</i>	nincs	$\bar{o}$	nincs	nincs	FU <i>šijime</i> FP <i>šömi</i>	FU/ur 4 fi. <i>stomu</i>
972	UEW <i>šola</i>	jelentés	COLLINDER <i>šola</i>	MSZFE	ITKONEN	HAKKI- NEN	nincs	SAMMALLAHTI	megjegyzés
1058	<i>to</i>	jener	<i>to</i>	nincs	nincs	$\bar{o}$	nincs	nincs	FU 1 fi. <i>suoli</i>
1061	<i>toŋe-</i>	bringen, holen, geben	<i>toŋö</i>	<i>toke-</i>	<i>tö</i>	<i>tö</i>	<i>tö</i>	79: <i>tö</i>	UR 4 SSA <i>to-/tö-</i> <i>/tu-</i>
								79: <i>töke-</i> 88: <i>toxi-</i>	UR 3 m. <i>tojik</i> , fi. <i>tuö-</i>

1087	<i>uðem̄s</i>	Schlafzelt, Mückenzelt	<i>uðem̄s</i>	nincs	nincs	nincs	nincs	FU FP <i>õðimi</i>	FU 1 fi. <i>uudin</i> FU/ur 4
1144	<i>were, wõre</i>	Berg	nincs	<i>wõre,</i> <i>wore</i>	<i>õ</i>	nincs	nincs	FU FP <i>wõri</i>	FU 1 fp. <i>woggiá</i> UR 2
1156	<i>woje</i>	Fett, Fettstoff	<i>wojg</i>	= UEW	nincs?	nincs	nincs	FU <i>wõji</i>	FU 1 fp. <i>woggiá</i> UR 2
1158	<i>wole</i> <i>wõle</i>	Stange	<i>wolg</i>	nincs	nincs	nincs	nincs	79: <i>õle</i> 88: nincs	FU 2
1159	<i>wole-</i> <i>wõle-</i>	schmitzen, schmitzeln, schaben	<i>wolg</i>	nincs	<i>õ</i>	nincs	nincs	nincs	FU 2
755	<i>pěšš</i>	Fausthandschuh	<i>pěšš</i>	nincs	nincs	nincs	nincs	FU <i>pěšši</i> FP <i>põši</i>	FU 1 fi. lp. <i>õ</i>

4. táblázat: Feltételezett hosszú *ū* (9 szó)

	UEW	jelentés	COLLINDER	MSZFE	ITKONEN	HÄKKINEN	SAMMALLAHTI	megjegyzés
195	<i>juye-</i> <i>juke-</i>	trinken	<i>jeʔg</i>	<i>juke, jūke,</i> <i>juye, jūye</i>	<i>jūke</i>	nincs	<i>?juxi</i>	FU 2
386	<i>kule-</i>	hören, ?Ohr	<i>kulg, kuulg</i>	<i>kule, külle</i>	<i>ū</i>	<i>ū</i>	<i>kuulj</i>	FU/ur 5
432	<i>kūsš</i> <i>kojēcš</i>	zwanzig	<i>kumšš</i>	<i>o</i>	nincs	nincs	<i>kuusi</i>	FU 3 m. <i>hūsš</i> pótlónyúlás
433	<i>kutte</i>	sechs	<i>kutte</i>	<i>kutte</i>	<i>*ū > fi. lp.</i> <i>*u > md.</i>	<i>ū</i>	<i>kutti, kotti,</i> <i>kuutti, kuti, kotti,</i> <i>kutti</i>	FU 3 gem. expl. vö. 1154
554	<i>mu</i>	ander(er), ?dieser, jener	<i>mu</i>	<i>mu, mū</i>	<i>ū</i>	<i>ū</i>	nincs	FU 3 névmás
829	<i>puwš</i>	Baum, Holz	<i>pu</i>	<i>puwe</i>	<i>ū</i>	nincs	<i>puxi, paxi, pāxi</i>	UR 1
911	<i>surje-</i>	rudern	<i>seʔg</i>	nincs	<i>sūʔ-ta</i>	<i>sūke</i>	<i>sūxj</i>	UR 2
993	<i>šuwe</i>	Maul, Mund	<i>šuwg</i>	<i>šuwe</i>	<i>šuwe/šū</i>	nincs	<i>šuxoj</i>	UR 1
1086	<i>uče</i>	Schaf	<i>učš</i>	nincs	<i>ū</i>	<i>ū</i>	<i>uučī</i>	FU 3 másodlagos nyúlás, észl <i>u</i>

A táblázatból kiolvasható, hogy jelentős nézetkülönbségek vannak a szerzők között a tekintetben, hogy mely etimológiákban indokolt a hosszú magánhangzók feltevése, bár alapnyelvi hosszú magánhangzókkal mindannyian számolnak. Olyan eset is előfordul, hogy ugyanaz a szerző megváltoztatta véleményét. Így SAMMALLAHTI 1979-ben *mēke*-, 1988-ban *mexi*- alakot rekonstruál a finn *myy*- ige előzményeként. A véleménykülönbség vagy a vélemény megváltoztatása önmagában nem cáfolja a teóriát, de egy biztosnak vagy legalább valószínűnek tekinthető elmélet esetében sokkal nagyobb egyezést várnánk a szerzők között. Hiszen az adatokösszesítése azt mutatja, hogy az etimológiák nagyobb része (31 szó) csak egy-két szerzőnél szerepel hosszú magánhangzóval.

Eltérő a szerzők véleménye a tekintetben is, hogy rekonstrukcióikból kikövetkeztethetően egyáltalán mely alapnyelvi hosszú magánhangzókkal számolnak. Az UEW csak *ē*-vel és *ō*-val számol, ITKONENNél, LAKÓNál és HÄKKINENNél ezekhez hozzájön az *ii* és az *ū*, COLLINDERnél van *eg*, viszont nincs *ii*, SAMMALLAHTINál ötödikként van *ij* is.

Ha szemügyre vesszük a táblázatokban felsorolt etimológiákat, és pontosabban megvizsgáljuk a feltételezett hosszú magánhangzók környezetét, azt látjuk, hogy számos esetben likvida, illetve nazális követi a vokálist. Összesen 23 ilyen etimológia van. Ennek azért van jelentősége, mert a likvidák és a nazálisok köztudottan nyújtó hatást gyakorolhatnak az előttük álló magánhangzóra. Ezt HÄKKINEN is említi: „Eräissä tapauksissa pitkät vokaalit ovat saattaneet syntyä siten, että sopivassa äänneypäristössä alkuperäiset lyhyet vokaalit ovat pidentyneet. Näin näyttää tapahtuneen erityisesti nasaalin, likvidan ja *h:n* edellä, joskaan ei johdonmukaisesti”² (2002: 56), az 1159 *wole*- szócikkben pedig ezt olvassuk az UEW-ben: „Finn *uo* (< *ō*) ist sekundär infolge einer Dehnung vor *l* entstanden”. HÄKKINEN azonban csak a finn hosszú magánhangzók egy részét magyarázza ily módon, anélkül, hogy a különbségtételt megindokolná.

Véleményem szerint ebben a csoportban tehát a hangkörnyezet hatására keletkeztek a hosszú magánhangzók. Az persze lehetséges, hogy egyes beszélők már a finnugor korban hosszan ejtették ezeket a magánhangzókat, de ennek sokáig nem volt fonológiai szerepe. Csak a közfinnben vált a magánhangzók hosszúsága fonológiai megkülönböztető jeggyé. Az alább felsorolt folyamatok eredményként mindegyik rövid magánhangzónak megjelent a hosszú párja: 1) A szóbeljei *j*, *v*, *η* és *γ* vokali-

² „Egyes esetekben a hosszú magánhangzók úgy keletkezhetnek, hogy megfelelő hangkörnyezetben az eredeti rövid magánhangzók megnyúltak. Úgy látszik, hogy ez történt különösen nazális, likvida és *h* előtt, bár nem következetesen.”

zálódása (HÄKKINEN 2002: 56). 2) Hosszú magánhangzók megjelenése szláv és skandináv jövevényszavakban (HÄKKINEN 2002: 57). 3) Hosszú magánhangzók keletkezése nem-első szótagban. Vö. „Jälkitavuissa ovat alun perin olleet mahdollisia ainoastaan lyhyet yksinäisvokaalit. Kaikki vokaalijonot (pitkät vokaalit, vokaalilyhymät, diftongit) ovat syntyneet varhaiskantasuomalaisen ajan jälkeen, ja useimmiten vokaalijonon syntymisen synnä on ollut konsonantin vokaaliuminen ja/tai katoaminen tavun rajalta”³ (HÄKKINEN 2002: 60).

Az általam összegyűjtött anyagban is vannak olyan szavak, amelyek a fenti 1) pontban említett hangváltozásoknak (vagyis mássalhangzó vokalizálódásának) köszönhetik hosszú magánhangzójukat. Ezek: 470, 542 (1. táblázat), 1148 (2. táblázat), 429, 1061 (3. táblázat), 195, 829, 911, 993 (4. táblázat). Összesen 9 szó. Ezekhez az alábbi megjegyzéseket fűzöm:

A 470 *le* esetében indokoltnak látszik COLLINDER alternatív rekonstrukciójának (*leyä*) elfogadása. Érveim: 1) Az alapnyelvben az igék (a tagadó ige kivételével) mind két szótagúak voltak, így a másik létige (*wole-*) is. 2) Az összes hasonló megfelelést mutató esetben az UEW is szóbelseji *-γ-*t rekonstruál. (L. adattáramban a 195, 542, 911, 1061 és 1148 sz. szócikkeket.)

429 *kuse*, *kose*: Ha elfogadjuk COLLINDER rekonstrukcióját (*-ws-*), amit az etimológia vogul tagja kifejezetten támogat, és a többi folytató sem zár ki, akkor ez a szó is a mássalhangzó vokalizálódása típusba tartozik.

Külön csoportot képez két számnév: 433 *kutte* (4. táblázat) és 1154 *witte* (2. táblázat). Itt nemcsak a vokális, hanem a szóbelseji mássalhangzó rekonstrukciója is problematikus. Ezt jól mutatják ITKONEN és SAMMALLAHTI alternatív rekonstrukciói. Mindkét esetben az a kérdés, vajon rövid vagy hosszú hang rekonstruálható-e. A finn és a lapp mássalhangzó ugyanis egyszerű *t-re*, a többi nyelvét viszont geminátára vezethető vissza. Az UEW *kutte* és *witte* alakot rekonstruál, és a finn *t-t* a fokváltakozási sorokban bekövetkezett kontaminációval magyarázza. A magánhangzó problémájára a szótár nem tér ki. Nem szabad elfeledkezni arról, hogy a gemináta explozívák fonetikailag tulajdonképpen nem hosszúak, hiszen a hangképző momentum, vagyis a zár felpattanása az ő esetükben is csak egy pillanatig tart. Azért érezzük mégis hosszúaknak ezeket a hangokat, mert a zár felpattanása előtt szünet van. Ezt figyelembe véve feltételezhetjük, hogy a szóvégi *e > i* változás után a közfenn-

³ „Nem első szótagban eredetileg csak rövid monoftongusok állhattak. Minden vokálissor (hosszú magánhangzók, magánhangzó-kapcsolatok és diftongusok) a korai közfinn kor után keletkeztek. Ennek oka többnyire a mássalhangzó vokalizálódása és/vagy lekopása volt a szótaghatáron.”

ben ezekben a szavakban is megtörtént a *ti > si* változás, és ezzel egy időben a szünet (más lehetőség nem lévén) a megelőző magánhangzóra tevődött át, megnyújtva azt. Ha feltevésem helyes, akkor az UEW rekonstrukciója is az, csak éppen máshogy magyarázom a finn *kuusi*, *kuute*- kettősség létrejöttét. Elképzelésem, sajnos más példákkal nem támasztható alá, mert a *-tt*-t tartalmazó többi ősi névszó (586 *natta*, 901 *sitta*) – mint látható – *a*-tövű volt. Az igék múlt idejében *-tt*- esetén nem történt *ti > si* változás. De itt más szabálytalanságok is vannak, pl. *pyytää ~ pyysi*, de *pitää ~ piti*.

A következő csoportot azok az etimológiák alkotják, amelyek esetében véleményem szerint semmi sem indokolja alapnyelvi hosszú magánhangzó feltevést. Ezek általában csak egy-két szerzőnél fordulnak elő, többnyire SAMMALLAHTI-nál.

A 877 *säje* (1. táblázat) esetében csak SAMMALLAHTI rekonstruál hosszú *ee* előzményt, feltehetőleg a lapp diftongus és a magyar *é* alapján, mivel az etimológiának nincs finn tagja. Eljárása indokolatlan, mert a magyar *é* másodlagos pótlónyúlás eredménye, a lapp *ie* pedig az alapnyelvi *ä* leggyakoribb megfelelője (CSÚCS ET AL. 1991: 13).

A 142 *íce* szó (2. táblázat) esetében is csak SAMMALLAHTI rekonstruál hosszú *ii*-t, ő is csak alternatív megoldásként. Eljárását semmi sem indokolja, a finn *i* kifejezetten cáfolja.

3 *ađž*, *ođž* (3. táblázat): A SAMMALLAHTI által idesorolt fi. *vuode* (< *vuota*) balti jövevényszó. Az etimológia többi tagja nem utal eredeti hosszú magánhangzóra.

49 *čađa*, *šađa*: Az UEW szerint a fi. *-uo-* a homonímia elkerülésére keletkezett. Az SSA szerint a fi. *suota* (ős)germán jövevényszó. Az etimológia többi tagja nem indokolja eredeti hosszú magánhangzó feltevést.

681 és 909: A lapp *-uo-* nem indokolja SAMMALLAHTI rekonstrukcióját, mert az az eredeti *-a-* leggyakoribb szabályos folytatója (CSÚCS ET AL. 1991: 7).

791: SAMMALLAHTI azonos eredetűnek tartja a fi. *polvi* és *puoli* szót, és ez utóbbi alapján rekonstruál hosszú magánhangzót. A két szó azonban nem tartozik össze.

905 és 1156: Samallahtinak a lappra támaszkodó rekonstrukciója nem indokolt. Az *-o*-nak a lappban lehet *-uo-* folytatója (CSÚCS ET AL. 1991: 27).

755: Az idetartozó szavak egyike sem indokolja SAMMALLAHTI rekonstrukcióját.

A 432 *kuśz* (4. táblázat) szóban bizonyára a m. *húsz* alapján rekonstruál SAMMALLAHTI *uu*-t. Itt azonban a hosszú magánhangzó a magyarban keletkezett, pótlónyúlás eredményeként (vö. *huszat*).

1086 *uče*: Az *uu* másodlagos nyúlás eredménye lehet. Egyes finn nyelvjárásokban, a vepszében, az észten rövid *u*-s alakok találhatóak. Az SSA ?-lel felveti az

indoeurópaiból való kölcsönzés lehetőségét, és finnugor *uwi-či* alakot rekonstruál. Ha ez a feltevés helyes, akkor az *uu* vokalizálódás eredménye.

Továbbra is problematikus a következő szavak hosszú magánhangzójának eredete a finnben:

Az 554 *mu* > fi. *muu* (4. táblázat) és az 1058 *to* > fi. *tuo* (3. táblázat) alakokra nincs magyarázat. Figyelembe kell azonban venni, hogy a finnugor alapnyelvre rekonstruált összes többi névmás eredeti rövid magánhangzót tartalmazott. Továbbá, hogy a finnben eredeti szavakban rendkívül ritka a *CV* szerkezet (*me, te, he, se, ne*). A finn *tuo* kapcsán az SSA ezt írja: „Ims sanojen yhteinen alkumuoto on **too*, etäsukukielten muodot viittaavat vaihteleviin alkumuotoihin **to-*, **too-*, **tu-*”.⁴ A fentiek alapján talán nem túl merész az a feltevés, hogy a tárgyalt szavak finnségi hosszú magánhangzója nem a finnugor alapnyelvből származik, hanem a közfinn korban keletkezett.

662 (3. táblázat): Nincs magyarázat.

1087 (3. táblázat): Nincs magyarázat. Megjegyzendő azonban, hogy a hasonló hangalakú fi. *uusi* ~ *uude-* ~ *uute-* szóról így nyilatkozik az UEW: „Fi. *uu* ist infolge einer unregelmäßigen Dehnung entstanden”. (Feltűnő, hogy az *uusi* alapnyelvi előzményében senki sem rekonstruált hosszú magánhangzót.) Ugyanezt olvassuk az UEW-ben (544) a finn *uuma, uumen* szavak esetében is. Az SSA a finn *uurtaa* esetében említi a szókezdő magánhangzó sporadikus nyúlását a balti finnben. Miért ne lehetne ezt a magyarázatot az *uudin* esetében is alkalmazni? Vö. még 1086 *uče* (4. táblázat) > finn *uuhi*.

Az általam elvégzett elemzés összesített statisztikája az alábbi képet mutatja:

– nyúlás nazális és likvida előtt:	23
– mássalhangzó vokalizálódása	9
– <i>-tt-</i> előtt:	2
– indokolatlan a hosszú <i>VV</i> feltevése:	12
– bizonytalan esetek:	4
– összesen	50

Ha megállapításaim helytállóak, akkor 34 esetben meg tudjuk magyarázni a finn és finnségi hosszú magánhangzók keletkezését, vagyis nem szükséges azokat a finnugor alapnyelvből származtatni. Tizenkét esetben semmi sem indokolja alapnyelvi hosszú magánhangzók feltevését, és a négy bizonytalanak tartható eset közül háromra kínálkozik valamilyen (talán nem egészen meggyőző) magyarázat. Magán-

⁴ „A balti finn szavak közös alapalakja **too*, a távolabbi rokon nyelvekbeli alakok többféle alapalakra utalnak **to-*, **too-*, **tu-*.”

hangzókról lévén szó, inkább az lenne a gyanús, ha minden esetet kielégítően meg tudnánk magyarázni, így a finn *vuosi* eredeti hosszú magánhangzójának aligha kell nyugtalanítania bennünket.

Végső következtetésem tehát az, hogy a dolgozatom címében feltett kérdésre tagadó választ adhatunk: a finnugor alapnyelvben (legalábbis fonémaként) nem voltak hosszú magánhangzók. A finn(ségi) hosszú magánhangzók a közfinn korban keletkeztek több tényező hatásának köszönhetően (pl. hangkörnyezet, mássalhangzó vokalizálódása vagy lekopása, spontán nyúlás, szláv és svéd jövevényszavak⁵).

Adattár

Az adattárban közölt etimológiák az UEW-ből és az UEDb-ből származnak. Az alapalak előtti szám az etimológia állandó sorszáma az adatbázisban. Az UEW szócikkeket jelentős mértékben lerövidítettem. Elhagytam a magyarázó és szakirodalmi részt, az egyeztető részből a forrásmegjelöléseket, egyes nyelvjárási alakokat és jelentéseket, továbbá a kamasz kivételével a kihalt szamojéd nyelvek adatait. Ezek az adatbázisból szükség esetén visszakereshetők.

Az UEW rövidítéseit változatlanul hagytam, kivéve az alábbiakat:

UR = biztos uráli etimológia

ur = bizonytalan uráli etimológia

FU = biztos finnugor etimológia

fu = bizonytalan finnugor etimológia.

3 *ađe* (*ođe*) 'ein mit etwas bedeckter, zum Liegen (Schlafen) geeigneter Platz; durch Bedecken einen Platz zum Liegen / Schlafen bereiten; betten' FU

Wotj. S *val'*, G *wal'* 'ausbreiten, unterbreiten (eine Decke), aufdecken (z. B. einen Tisch)'; S *val'es*, G *wal'es* 'Bett, Matraze, Unterbett'

Syrj. S Ud I *vol'* 'Rentierhaut (S Ud), als Bett ausgebreitete Rentierhaut (I)', S *vol'-paś* 'Bett' (*paś* 'Pelz'), PO *ul'-paś* 'id.; Lager'

Wog. TJ *al'ā•t* 'Bett', So *āl'atjīw*, *āl'atpum* 'Bettheu' (*jīw* 'Baum, Holz', *pum* 'Gras, Heu')

Ung. *ágy* 'Bett; Beet; Bodensatz', (dial.) *ágy-* 'Getreidegarten zum Drusch oder zum Austreten auf die Tenne ausbreiten'

49 *čadā* ~ *šadā* 'das Laufen, das Rennen; die Brunst der weiblichen Tiere; laufen, rennen; brunsten' FU, ?ur

⁵ L. HÄKKINEN 2002: 57.

- Finn. *suota* 'läufische Stutenherde', *suoti-* 'läufisch sein', *olla suodilla* 'vara löpsk; läufisch sein'
- Lapp. N *cuodđe- -đ-* 'go outside the herd to look for female reindeer (of a weak male reindeer in the rutting season, of one recently castrated, or of one with its antlers cut, but not castrated)', I *tšúäððē* 'hirvas, joka on voitettu ja joka senjälkeen on lähtenyt karkuun; Rentierstier, der besiegt wurde und der danach die Flucht ergriffen hat'
- Wotj. *ćulal-* 'durchdrücken, durchdrängen, durchstecken'
- Syrj. V *ćuęd-*, Ud *ćual-*, P *ćuvav-*, PO *ćula•l-* 'beunruhigen, aufregen, in Wallung bringen (V); läufig, brünstig sein (Hund, Pferd, Katze, Schwein) (Ud); vorbeigehen, vorübergehen (z. B. an einer Kirche; auch von der Zeit) (P); erschrecken (PO)'
- Ung. *szalad-* 'laufen, rennen; sich flüchten, entkommen', *?szilaj* 'unbändig, ungestüm, wild, feurig'
- Jur. ? T *sāje-* 'balzen (ein Vogel, z. B. Schneehuhn, Gans, Wildente u. a.)'

122 *đęme* (*đōme*) 'Traubenkirsche, Ahlkirsche' UR

- Finn. *tuomi* (Gen. *tuomen*) 'Traubenkirschbaum, Ahlbaum, Faulbaum'
- Est. *toom* (Gen. *toome, toomi, tooma*) 'Traubenkirsche; Prunus, Padus L.'
- Lapp. N *duobmâ -m-* 'Prunus Padus', (SKES) Ruija *fuom*, Ko Not *tuomm^a*
- Mord. E *lom*, M *lajmä* 'Faulbeerbaum; Prunus padus'
- Tscher. KB *lombâ*, U B *lombo* 'Faulkirsche, Traubenkirschbaum; Prunus padus (KB U), Ahlbaum (B)' (< *lom + *pu)
- Wotj. S *lęm*, K *lōm* 'Traubenkirsche, Vogelkirsche', G *lęm-pu* 'Traubenkirschbaum'
- Syrj. S P *lęm* (*lęmj-*) 'Traubenkirsche, Ahlkirsche', PO *lüm* 'Traubenkirsche' (> ostj. O *lom* 'Ahlkirsche')
- Ostj. V *jōm*, DN *jum* 'Ahlkirsche'
- Wog. TJ *lēm*, KU *lām*, KO *lęm*, LU *lēm*, So *lām*
- Selk. TaU *čęm*, Ča. *few* 'Traubenkirsche; Prunus Padus', Ke *tjeuwa* 'id., Ahlkirsche'
- Kam. *lem* 'Traubenkirsche'

142 *íce* ~ *íše* 'Schatten; Schattenseele' FU

- Finn. *itse* 'selbst', *itsetön*: *juoppo meni itsettömäksi* 'blev sanslös; der Trinker wurde bewußtlos'
- Weps. *itšhine* 'kaatumatauti; Epilepsie'
- Est. *ise* 'selbst; eigen, besonder, von eigentümlicher, besonderer Art'

- Lapp. N *ieš* ~ *jieš* (Du., Pl.) *iežâ* ~ *jiežâ* 'himself, etc. (qualifying the subject of the sentence); as the first part of compounds, but not of pronouns: self-; (placed before the subject of a sentence to emphasize it) himself, etc., the very..., even the...'; L *ietj* 'selbst, selber (als Bestimmung zum Subj. des Satzes); selbständig, eigenmächtig, selbstherrlich, wer sein eigener Herr ist und nicht anderen zu gehorchen braucht', K (502) T *jičče*, (Pl.) *již*, Kld *ičč*, Not *jiehč*, *jehč*, A *ič* 'selbst, sich, sein'
- Mord. E *eš*, *áš*, M *eš* 'selbst, selber, eigen', E *eš-orma* 'eine Krankheit, bei der man sein Bewußtsein verliert' (*orma* 'Krankheit')
- Tscher. KB *aške*, *ške*, U *aške*, *ške*, M *iške* 'selbst, eigen', B *ške* 'selbst'
- Wotj. *ač*, *ac*: S *ačim*, G *ačim* 'ich selbst'
- Syrj. *ac*:- S P *ačim*, PO *ac*:- *ac•im*
- Ostj. J *ēs*: *īlēs* 'Schattenseele', Kr *is* 'Seele, Geist, ein immaterielles etwas im Menschen; eine Knospe im Herbst am Stiel der Beere, woraus im folgenden Jahr die Blüte und dann die Beere entsteht', O *isχōr* 'Schattenbild; Schemen, Gespenst; Puppe, die nach dem Tode eines Erwachsenen angefertigt wird' (*χōr* 'Bild, Gestalt')
- Wog. T *jisú-kəθə*, 'der Name einer... unruhig umherirrenden Seele' (*kəθə* 'Gestalt, Bild'), LM *jiw-is* 'der Schatten des Baumes' (*jiw* 'Baum'), KM *iskar*, So *isχor* 'Schattengestalt; Schattenseele des lebenden Menschen; Geist (KM)', So. *is* 'der wirkliche, im Sonnenschein sichtbare Schatten des Menschen, den dieser immer mit sich führt...; der durchsichtige umherwandelnde »Geist« eines Menschen, eines lebenden oder eines toten; der Mann hat fünf, die Frau hat vier *is* und einer dieser *is* ist der *ūrt*, ein sechsbeiniges fuchsähnliches Geschöpf'
- Ung. ?(dial.) *isz*, *isz*, *iz* 'fene, rákfene; a foghúst pusztító rút betegség, kis gyermekeknél az ún. szájpenész; lelki kényszerítő ok, valószínűleg egy a rosszak közül; Brand (Krankheit), Krebs; eine böse Krankheit des Zahnfleisches, bei kleinen Kindern die sog. Mundfäule; ein seelischer zwingender Grund, wahrscheinlich einer von den Bösen', ? *is*, (dial.) *ēs* (dial. *ēs*, *és*, *ēs* 'auch', ?*és*, *s* 'und'

195 *juye-* (*juke-*) 'trinken' FU

Finn. *juo-* 'trinken, saufen'

Est. *joo-*, *juu-*

Lapp. N *jukkâ-* -g- 'drink', L *juhka-* 'id.; saufen', K (468) T *jukkî-*, Kld *jukke-*, Not *juhke-* 'trinken; (Tabak) rauchen'

Tscher. KB *jüä-*, U *d'üa-* 'trinken', B *jüja-*, KB B *jükte-*, U *d'ükte-* 'zu trinken geben'

Wotj. S *ju-*, K *d'u-* 'trinken; feiern', G *ju-* 'trinken', S *juktal-*, *luktal-* 'tränken, zu trinken geben'

Syrj. S P PO *ju* 'trinken', S *juktal* 'tränken, zu trinken geben'

Ostj. ?Vj. *jäñt-* 'Schnaps trinken', DN *jäñt-*, O *ješ-* 'trinken'

Wog. TJ *äj-*, KU *äj-*, P *äj-* ~ *aj-*, So *aj-* 'trinken'

Ung. *iv-* (*i-*, *isz-*) 'trinken, saufen'

280 *kele* (*kēle*) 'Zunge, Sprache' UR

Finn. *kieli* (Gen. *kielen*) 'Zunge, Sprache; Saite, Glockenklöppel'

Est. *keel* (Gen. *keele*) 'Zunge, Sprache; Saite, Schnur, Schlinge'

Lapp. N *giellä -l-* 'language; snare, trap', L *kiella* 'id., Stimme', K (325) T Kld *kīll*,
Not. *kiell* 'Sprache; Garn zum Vogelfang'

Mord. E *kel'*, M *käl'* 'Zunge; Sprache'

Wotj. S *kijl*, K *käl*, G *kīl* 'id.; Wort, Rede'

Syrj. S *kijl*, P *kijv*, PO *kəl* 'Zunge; Sprache, Rede, Wort (S P PO)'

Ostj. V *köl* 'Wort; Nachricht, Neuigkeit; Sprache', DN *ket* 'Wort', Kaz *keλ* 'id.;
Nachricht' (> wog. folk. N *kēl* 'beszéd; Rede, Sprache')

Wog. ?T *kělä•*: *k. vārē•n* 'tudd ki pontosan!; erfahre genau!', TJ *kälä•mt-* 'tarkata,
pitää silmällä', KU *kälämt-* 'tiedustella, tutkistella, ottaa selko, kysellä'

Jur. Nj. *še* 'Zunge'

Jen. Ch. *sioðo*, B *sioro*, Ch. *ði?oro*, K *sioro*

Twg. *sieja*

Selk. TaU, Ty *šē*, Tur *sē*, Ke *sée*

Kam. *šəkə* 'id., Sprache'

339 *kola-* 'sterben' UR

Finn. *kuole-* 'sterben' (> lapp. L *kuolati-* 'töten')

Est. *koole-*

Mord. E M *kulo-*

Tscher. KB U B *kole-*

Wotj. S K *kul-*, G *kul̄-*

Syrj. S *kul-*, P *kuv-*, PO *kul•-*

Ostj. V *kāla-*, DN *χāt-*, O *χāl-*

Wog. TJ *kāl-*, KU *χōl-*, P *kōl-*, So *χōla-*

Ung. *hal-*

Jur. O *χā-*

Jen. Ch. B *kā-*, Ch. K *kā-*

Twg. *kūʔa-*

Selk. TaM *qū-*, U *qump-*, Ty *qū-*, Ke *kua-*, *ḡūa-*

Kam. *ku-*

359 *kore* (*kōre*) 'Schale, Rinde' FW, fu

Finn. *kuori* (Gen. *kuoren*) 'Rinden, Schale, Kruste, Sahne',

Est. *koor* (Gen. *koore*) 'Schale (von Eiern, Früchten usw.), Rinde'

Mord. E M *kar* 'Bastschuh'

Syrj. ?S *kjrs* 'Baumrinde (bes. an Nabelbäumen), die dicke Rinde unter der Birkenrinde'

Ostj. ?1. Ko *ḡārə* 'grüne Birkenschale', Kaz. *ḡārī* 'rötliche Schicht od. Haut auf der Innenseite der Birkenrinde', ?[2. DN *ḡurəp* '(Brot)Rinde; Schorf; Grind; Splitter am Eisen, an einem Schneidwerkzeug', Kaz *ḡūrəp* 'Rinde (des Brotes, der Pirogge); dickes, schlechtes Stück Leder; dicke Scheibe Zirbelkieferrinde'

Wog. K *ḡorp*, N *ḡurup* 'корка']

386 *kule-* 'hören; ?Ohr' FU, ur

Finn. *kuule-* 'hören, horchen, erhören'

Est. *kuule-* 'hören, vernehmen, erfahren; beachten, berücksichtigen'

Lapp. N *gullā* 'hear; listen to; feel, notice; understand', L *kulla-*, K (330) T *kulli-*, Kld Not *kulle-* 'hören, fühlen'

Mord. E M *kul'e-* 'hören'

Tscher. KB U B *kola-*

Wotj. S *kil-*, G *kil̄-*

Syrj. S *kil-*, P *kiv-*, PO *kəl-*

Ostj. V *kəl-*, DN *ḡut-*, O *ḡol-*

Wog. TJ *kāl-*, KU *ḡōl-*, P *kōl-*, So *ḡūl-*

Ung. *hall-* 'id.; vernehmen'

Jur. ?O *ḡā* 'Ohr; Henkel (an Gefäßen)'

Jen. B *kó* 'Ohr', Ch *kū*

Twg. *kou*, T *kuāu*

Selk. Tur *qō*, Ke *ḡo*, Ty *qō*

Kam. *ku*

429 *kuse* ~ *kose* 1. 'Fichte, Tanne; ?*Pinus silvestris*' UR

Finn. *kuusi* (Gen. *kuusen*) 'Tanne; *Picea excelsa*; Fichte; ?*Pinus silvestris*'

Est. *kuusk* (Gen. *kuuse*) 'Fichte'

Lapp. N *guossá -s-* 'Picea excelsa', L *kuossa* 'Fichte', K (209) T *kīss*, Kld *kūss*, Not *kuoss* 'Tanne'

Mord. E M *kuz* 'Fichte'

Tscher. KB U B *kož*

Wotj. S *kīz*, K *kāz* 'Rottanne; Pinus picea', G *kīz* 'Fichte; Abies excelsa'

Syrj. S *koz*, P *kęz*, PO *kūz*

Ostj. V *kol*, DN *χol*

Wog. KU So *χowt*, P *kowt*, LU *kayt*, So *χōwt* 'Tanne'

Jur. O *χādī*, Nj *kāt* 'Fichte' (jur. *χādīle* > syrj. I Ob *χādīlej* 'поросль, молодой лес')

Jen. Ch *kari*, B *kadi* 'Tanne'

Twg. *kuʔa*

Selk. Ta *kuut*, N *kādé*, *kaadé*, *kāadé*, Ke *qūt* 'Tanne', Tur *qūt* 'Fichte'

Kam. *koʔ*, *kot* 'Tanne'

432 *kuśz* ~ *koje-ćz* 'zwanzig' FU

Wotj. S *kīž*, K *kāž*, G *kīž*

Syrj. S *kīž*

Ostj. V *kos*, DN *χus*, O *χos*

Wog. TJ *kos*, KU *χos*, P *kus*, So *χus*

Ung. *húsz* (Akk. *huszat*)

433 *kutte* 'sechs' FU

Finn. *kuusi* (Gen. *kuuden*) 'sechs'

Est. *kuus* (Gen. *kuue*)

Lapp. N *guʔtâ -d̄-*, L *kuhtta*, K (158) T Kld *kutt*, Not *kuht*

Mord. E *koto*, M *kota*

Tscher. KB U *kut* (adj.), *kuδāt* (subst.)

Wotj. S G *kwat*

Syrj. S P *kwat*, Peč *kvajt*, PO *kwat*, *kwat*

Ostj. V *kut*, DN *χot*, O *χut*

Wog. TJ *kat*, KU *χōt*, KM P *kōt*, So *χōt*

Ung. *hat*

470 *le-* 'sein, werden, leben' FU

Finn. *lie-* (*lienen, lienet* usw.) 'dürfen, mögen (vielleicht) werden'

Est. *lee-* 'werden'

Lapp. N *lǣ-*, *læ-*, *lække-* 'be (both as copula and in the sense of occur, live, exist, etc)', L *liehkē-*, *lāhkē-* id.', K (1315) *lea-*, *la-*, *lie-*, *lē-*, *lī-*, *li-*, *lè-*, *le-* 'sein, werden'

Mord. ?E *l'evks*, M *l'äfsk* 'Junges (v. Tieren); Kind'

Tscher. KB *liä-*, U *lia-* 'sein, werden, möglich sein; kalben, lammen (KB U); füllen (KB)', B *lija-* 'können, dürfen; werfen (Kuh, Stute, Schaf, Zicke)'

Wotj. S *lu-*, K *lü-* 'sein, werden; möglich sein', G *luŕ-*

Syrj. S *lo-* 'werden, entstehen, geschehen, sich ereignen, sein', P *lo-*, PO *lu•-* 'werden, geschehen'

Ung. *lè-* (*lèv-*, *lész-*, dial. *lé-*, *lő-*, *lőj-*) 'sein, existieren; werden; geschehen; geboren werden', *lét* 'das Sein, Existenz, Wesen; (altung.) Geburt, Ursprung'

474 *leme* (*lēme*) 'Saft, Suppe' FU

Finn. *liemi* (Gen. *liemen*) 'Suppe, Brühe'

Est. *leem* (Gen. *leeme*) 'Suppe (bes. mit Fleisch), Brühe, Dekokt, Feuchtigkeit'

Lapp. N *liebmâ -m-* 'broth, fish-stock', L *liepma* 'Fleischbrühe, Fischbrühe, Bouillon', K (1430) T Kld *līm*, Not *liemm* 'Suppe'

Mord. E *l'em*, M *l'äm* 'id.; Fett, Talg'

Tscher. KB U *lem* 'Suppe, Bouillon', B *lem* 'Fleischbrühe'

Wotj. S *lijm*, K *lām* 'Scherbett', S *čorig-lijm* 'Fischsuppe' (*čorig* 'Fisch')

Syrj. ?Ud *l'em* 'Gallerte, Gelee', (WIED.) I *l'em* 'Suppe'

Wog. TJ *l'ām*, KU *lām*, P So *lām* 'Suppe, Brei'

Ung. *lé* (Akk. *levet*, dial. *lê*, *léh*, *lēj*, *lev*, *lév*, *lej*, *lő*) 'Saft, Brühe; (altung.) Suppe'

542 *miye-* 'geben; verkaufen' UR

Finn. *myy-*, *myö-* 'verkaufen'

Est. *müü-*

Lapp. K (1949) T *mīkki-* (*ie*), Kld *mīkke-*, Not *miehke-*, A *mikkem-*

Mord. E M *mije-*

Wotj. ?[S G *med* 'Lohn, Bezahlung'

- Syrj. Lu I *med* 'Lohn, Arbeitslohn' (> ostj. *mīt* 'Miete, Mietgeld, Lohn', wog. *mēt* 'Miete, Lohn'; ostj. > jur. *mūt* 'Mietgeld, Arbeitslohn']
- Ostj.V DN *mě-*, O *mǎ-*, *mij-* 'geben'
- Wog. TJ *mǎ-* (*mǎj-*), KU P *mi-* (*mǎj-*), So *mi-* (*mǎj-*)
- Jur. O *mī-* 'geben, verkaufen', *mir?* 'Preis'
- Jen. *mi?e-* 'geben'
- Twg. *mīi?é-*
- Selk. Ta *mī-*, Ty *me-*, Ke *mī-*, *mi-*, Tur *mīrḡḡ-* 'verkaufen', TaM *mirte* 'Preis', Ty *mertā* id., *māreḡ-* 'verkaufen'
- Kam. *mā-*, *mḡ-*, *mī-*, *mu-* 'geben, schenken, bezahlen lassen', *mār* 'Brautschatz'
- 554** *mu* 'ander(er), ?dieser, jener' FU
- Finn. *muu* '(ein) andere'
- Est. *muu* 'anderer, sonstig'
- Lapp. N *nub'be-* *-bb-* 'one (of two), the other, one thing or the other, another, another man; second (ordinal); next, following', L *nubbē* 'der zweite (Ordnungszahlwort); der eine, der andere, ein anderer', K (1164) T *nu,mpe*, Kld *nu,mp*, Not *nu,pp*, A *nump*
- Tscher. KB *molā*, U B *molo* 'ein anderer (KB U), der andere, ander (B)'
- Wotj. S *mīd*, K *mād* 'anderer, anderes', S *muket* 'verschieden, anderweitig, von einer anderen Art, anderer', G *muket* 'anderer'
- Syrj. S P *mēd*, PO *mūd* 'ander(er) (S P PO), zweit(er) (SP)', S P *mukēd*, PO *mukē•d* 'anderer (S P), irgendein (PO)'
- Ostj. N **moy-*: **mōḡāl-* 'übrig, jener', **moyat* 'jene, die übrigen', (507) Trj *māki* 'früher, ehemals, vordem, vor langer Zeit, vor einigen Jahren', Kaz *māḡa*, *mōḡa* 'früher'
- Wog. TJ *mēt*, KU *māt*, P *mōt*, So *mōt* 'fremder; (KU) anderer', P *mētāḡs* 'auf eine andere Weise', TJ *māt*, KU P *mōt*, So *mōt* 'zweiter, anderer, künftig; Fremder (TJ So)'
- Ung. *más* 'ander, (ein) anderer; Abbild, Ebenbild; Kopie, Abschrift; seinesgleichen; (dial.) múlt; vergangen; válasz; Antwort, Entgegnung', *másik* 'der andere', *második* 'der zweite', *másol-* '(Schrift) kopieren, abschreiben; (altung.) ändern', *másfél* 'anderthalb', ?*ma* 'heute, (altung.) nun, jetzt', ?*majd* 'bald, in kurzer Zeit, ein wenig später; beinahe, fast', ?*már* 'schon, bereits', ?*most* 'jezt, nun'

594 *nere, nēre* 'Nase, Schnabel, Schnauze, Rüssel' UR

Lapp. N *nierrâ* 'cheek, side of face', L *nierra* 'Wange, Backe', K (1180) Kld *nīrr*,
Not *nierr*

Mord. E *néř*, M *nār* 'Schnabel, Rüssel, Schnauze, Maul'

Tscher. KB U B *ner* 'Nase; Hügel, Landspitze zwischen zwei Schluchten, Vorgebirge'

Wotj. S *nir*, K *nār* 'Nase, Schnabel; vordere Spitze eines Gegenstandes', (WICHM.)
G *nir* 'Nase, Schnabel'

Syrj. S P *nir*, PO *nør* 'Nase (S P PO), Schnauze, Schnabel (S P)', S *nirek*, I *nird*
'Landspitze'

Ostj. V *nir* 'Landzunge', Vj *nir* 'Vorsprung des Uferabhanges..., Landspitze'

Jur. O *nerī* 'vorder; vorherig', N *ner?* 'eben, früher'

Twg. *narâ, narabtâ* 'das Vordere', *naraŋk* 'vor, früher'

Selk. Ta *njanneä, njanne, njännä* 'vorhin', Ke *njärne, njärnen*, N *nanné* 'vornhin'

Kam. *her* 'Gipfel, Spitze, Leier'

619 *nele-, nēle-* '(ver)schlucken, verschlingen' UR

Finn. *niele-* '(ver)schlucken'

Est. *neela-* 'schlingen, schlucken, in sich ziehen'

Lapp. N *njiellâ-/-l-* 'swallow; draw (of waterfalls and rapids)', L *njiella-* '(ver)schlingen, (ver)schlucken', K (1120) T *nīlli-*, Kld Not *nīlle-*, A *nīllø-*
'schlucken'

Mord. E M *nile-* 'verschlingen, verschlucken'

Tscher. KB *nelä-*, U B *nela-* 'schlucken, verschlingen (KB U), herunterschlucken (B)'

Wotj. S *nīl-* K *nāl-*, *nel-* 'verschlingen, verschlucken', G *nīlī-*

Syrj. S *nīl-*, PO *nəl-* 'schlingen, verschlingen, auffressen (S), schlucken (PO)', P
nījav- 'schlucken, hinunterschlucken, verschlucken, verschlingen'

Ostj. V O *nel-*, DN *net-* 'schlucken'

Wog. TJ *nält-*, KU *nālt-*, P *nält-*

Ung. *nyel-* 'id.; verschlingen'

Jur. OP *nālā-* 'schlucken'

Jen. *noddo-*

Twg. *naltami?e-*

622 *ñele, ñöle* 'Pfeil' UR

Finn *nuoli* (Gen. *nuolen*) 'Pfeil'

Est. *nool* (Gen. *noole, nooli*) 'id.; Bogen'

Lapp. N *njuollá* 'arrow', L *njuolla*, K (1121) Kld *ñüll*, Not *ñuoll*

Mord. E *nal*, (JE) M *nal*

Tscher. C *nölö*: *n.-pikš* (*pikš* 'id. '); *nölö* 'костяной наконечник для стрелы', *nölpikš* 'стрела с костяным наконечником'

Wotj. S *ñil, ñel, ñel* 'flacher Pfeil', J *ñow* 'Pfeil'

Syrj. S *ñil*, P *ñev* 'id.', PO *ñul: gəm ñ.* 'Blitzstrahl'

Ostj. V O *ñal*, DN *ñot* 'Pfeil'

Wog. TJ P *ñēl*, KU So *ñāl*

Ung. *nyil* (Akk. *nyilat*)

Jur. O *-ñi: tūñhi* 'Flinte, Gewehr'

Jen. *yb: meyb*

Selk. Ča *-ñi: qāsəñi* 'nuoli, jolla lintuja ammutaan; Pfeil, mit dem auf die Vögel geschossen wird' (*qāsə, qās* 'siperialainen näätä; колонок')

Kam. *nié* 'Pfeil', *ña* 'Kugel'

623 *ñerke, ñörke* 'Knorpel' UR

Lapp. N *njuorges -r'ga-* 'gristle (also of the separate rings of the windpipe)', L *njuorakis* 'Knorpel'

Tscher. KB *nör̄ya*, U B *nör̄yö*

Ostj. Vj *ñarək*, DN *ñorə*, O *ñar* 'Knorpel (Vj DN O); Jahreszuwachs (an den Astenden des Baumes) (Vj), Eiweiß (O)' (> wog. So *ñōr* 'Knorpel')

Wog. TJ *ñēr̄kē*, KM *ñēr̄aj* 'Knorpel', P *ñēr̄ay: ñ.-ā* 'Knorpelmädchen' (*ā* 'Mädchen'), So *ñār̄ay* 'Knorpel'

Ung. ?(dial.) *nyír, nyil* 'ló körme alatti eleven hús; Fleisch unter dem Pferdenhuf; Hufgabel', (dial.) *nyiraz-, nyilaz-* 'das Pferd mit dem Hufnagel verletzten'

Jur. O *ñer?* 'Knorpel'

Jen. *ny?* (*nyr-*)

Twg. *nir*

Selk. TaU *ñēr*

633 *ñole-, ñöle-* 'lecken' UR

Finn. *nuole-* 'lecken'

Est. *nooli-* 'id. belecken, naschen'
 Lapp. N *njoallo-* -l-, L *njállō-*
 Mord. E M *nola-*
 Tscher. KB *nāle-*, U B *nule-*
 Wotj. S *ñul-*, G *ñul̄-*
 Syrj. S *ñul*, P *ñuv-*, PO *ñul•-*
 Ostj. V *ñāla-*, DN *ñāt-*, O *ñāl-*
 Wog. TJ *ñalā•nt-*, KU *ñalənt-*, P *ñaləmt-*, So *ñolant-*
 Ung. *nyal-*
 Jur. ?O *ñāncā-*
 Twg. ?*ñəntəsa* (~ *ño-*)
 Selk. Ta *ñu-*, TaU *ñūqel-*, Ty *ñūqel-*
 Kam. *nu-*

662 *oðe, õðe* 'Jahr' FU

Finn. *vuosi* (Gen. *vuoden*) 'Jahr' (> lapp. N *vuodđâ* ~ *vuodâ*: v.-lqhkko 'date (year)')

Est. *voos* (Gen. *vooe*) 'Jahr; Jahresertrag, Ernte, Ausbeute; Mal' (*mõnel vooel* 'manchmal', *se vooe* 'dieses Mal')

Lapp. N *vuottâ -đ-*: *vūttii-val'det* 'take into account, have regard to', *vuottâ -đ-*: *buorrev.* 'goodness', *nuorrâv.* 'youth', *dâm vuodâst* 'in that respect, as far as that goes, for the matter of that', L *-vuoh̄ta*: *puorrēv.* 'Güte'

Wotj. *wa*: *waž-w.* 'позапрошлый год', *va, wa*: S *v.-pum*, G *w.-pum*, J *v.-puñ* 'Zeit, Lebenszeit, Menschenalter' (*pum, puñ* 'Ende, Spitze'), ?S *vales*, G *wales*: v. *ñáñ*, w. *-ju* 'Sommerkorn, Sommersaat' (*ñáñ* 'Brot, Getreide', *ju* 'Getreide'), MU *u*: *tauberiś* 'folgendes Jahr'

Syrj. S *vo*, P *u*: *mej̄m-u* 'im vorigen Jahre', PO *u*: *ta-u* 'heuer', *mej̄m-u* 'voriges Jahr', S *vośa*, P *ośa* 'Sommergetreide (Gerste S P), Hafer, Weizen (P))'

Ostj. V *al*, DN *ot*, Kaz ♂Λ 'Jahr'

Ung. *-valy*: *tavalý* 'voriges Jahr, im vorigen od. vergangenen Jahre, im Vorjahre, im letzten Jahre'

681 *pačə* 'männliches Glied' fu

Lapp. ?N *buoččâ -ž-* 'penis of man or horse', L *puoh̄tja* 'penis (an Menschen wie Tieren)', Ko Not *puoš̄t̄ś̄^A*, Kld *pūD̄t̄ś̄^(A)*, T *pīD̄t̄ś̄^(A)*
 Ung. ?*fasz*

738 *pele, pēle* 'Pfosten, Stange' FU

Finn. *pieli* (Gen. *pielen*) 'aufrecht stehender Pfahl, Pfoste' (> lapp. K *pielna^A*, Kld *pīlla^a*, T *u̅ks-pieas* 'ovenpieli; Türpfosten')

Est. *peel* (Gen. *peelee*) 'Stange, Mast'

Mord. M *pāl* 'Zange, Zaunstange', M *pāl'* 'Pflock; hölzerner Keil'

Ung. *fél*: *ajtófélfa* 'Türpfosten', *kapufélfa* 'Torpfosten', *félszer, fészer* 'Schuppen, Scheune'

755 *pešə* 'Fausthandschuh' FU

Tscher. KB U *piž-*: *p.-kom* 'lederner Fausthandschuh', U M *piž* 'wollener Handschuh', B *piž* 'Fausthandschuh'

Wotj. S *peži*, K *pōžə*, J *pōž*, G *pež*

Syrj. *piš*: S *t'e-p.*, P *piš*: *ke-p.*, PO *piš*: *ki-p.* (*ke, t'e, ki* 'Hand')

Ostj. V O *pas*, DN *pos* 'lederner Fausthandschuh'

Wog. TJ *peškā*, KU *pāšə*, P *passə*, So *pāssa* 'Fausthandschuh'

773 *pire (pirä)* 'Kreis, Ring; umgeben, umgrenzen' FW, ur

Finn. *piiri* (Gen. *piirin*) 'Kreis, Zirkel, Ring; Gebiet, Bereich, Sphäre, Region, Zone; Bezirk, Distrikt' (> lapp. N *büri* 'reindeer pasturing district', L *pīri* 'District, Bezirk')

Est. *piir* (Gen. *piiri, piire*) 'Umkreis, Grenze, Umriß, Einkreisung, Umweg, Bogen', *piira-* 'umgrenzen, umgeben, Kreise beschreiben'

Lapp. N *birrä* (Postp.) 'round; though (time); (Präp.) round, all round; close (densely) round, round about, all (the year etc.) round; (Postp.) concerning, about; (Adv.) round, around', L *pirra*, K (1483) T Kld Not *pīrr*, A *pir* (Adv. und Präp.) 'herum, um'

Mord. E *pire*, M *peřä* 'eingezäunter Platz (z. B. derjenige, wo sich die Dreschteme befindet, der Gemüsegarten usw.)', E *piřa-*, *peřa-*, *piři-* 'zäunen, einzäunen, umringen', E *peřt'*, M *peřf'* 'um'

Selk. ?[TaU *püre* 'Ring', Ke *pyr* 'Kreis; rund', Ty *pörök* 'id.')

Kam. *pjeri* 'ringsum, um']

789 *pola* 'Beere' FU, ur

Finn. *puola* 'Preiselbeere' (> lapp. Enont *pù•òlu^{HT}*)

Est. *poolas* ~ *pohlas*, *poolakas* ~ *pohlakas*

Syrj. S *pul* 'Preiselbeere', PO *pul* 'Preiselbeerenstrauch'

Wog. KU *pol*, P *pul*, So *pil* 'Beere'

Ung. *bogyó* (dial. *bogya*, *bugya*, *bolyó*, *bojó*; 1525: *Bolot*, TelK. 210)

Selk. ?*Ta palkong*, Ke *pālgong*, *palgong*, N *palgok*, *pālgók*, TaU *pālqoq*, Ty *palkoq*
'Schellbeere, Moltebeere; *Rubus Chamaemorus*'

791 *polwe* 'Knie' UR

Finn. *polvi* (Gen. *polven*) 'Knie; Gelenk, Glied; Biegung, Krümmung, Windung, Kurve; Geschlecht, Generation, Grand, Verwandtschaftsgrad', *polveutu-* 'von etw. herkommen, abstammen', *sukupolvi* 'Glied, Verwandtschaftsgrad'

Est. *põlv* (Gen. *põlve*) 'Knie; Stand, Zustand, Lage; Zeit, Zeitalter, Generation'

Lapp. N *buol'vâ-lv-* 'generation; (only in the expr.), *b.-câg'ge*: »knee-support«, which denotes a sinew on the forefoot of a reindeer or horse, knee', L *puol'va* 'Knie; Generation', K (1654) *pīvl*, Kld *pūlv*, Not *puolv*, A *pulv* 'Knie'

Mord. E *pu'aza*, *pumaža*, *kumanža*, M *pulmañžä*, *polmanža*, E M *puł'ža-* 'knien'

Tscher. KB *pul-wuj*, *pāl-wuj*, U B *pul-wuj* 'Knie' (*wuj* 'Kopf; oberes Ende')

Jur. O *pūli*, Nj *pūri*

Jen. Ch *fuase*, B *fosē*

Twg. *fua-gai*, *fuegai*

Selk. TaU *pūle*, KeM TyM *pūlsej*, Tur *pūli*

823 *purz*, *pörz* 'hineingehen' FP, fu

Tscher. KB *pāre-*, U B *pure-* 'hineingehen, eintreten, eingehen, Raum haben (zum Hineingehen) (KB U), in etwas kommen od. gehen (B)'

Wotj. S *pīr-*, K *pār-* 'eingehen, hineinkommen, einkehren, hinaufgehen, hinaufkommen, hineinkriechen', G *pîrî-* 'eingehen'

Syrj. S P *pīr-* 'hineingehen, ein-, hineintreten', PO *pēr-* 'eingehen, hineingehen' (> ostj. Kaz *pāraλə-* 'schutzlos, ohne Heim leben, umherwandern')

Ung. ??*fér-* 'hineingehen, Platz haben; kommen zu etwas, gelangen, erreichen'

829 *puwe* 'Baum, Holz' UR

Finn. *puu* 'Baum, Holz'

Est. *puu*

Tscher. KB U B *pu* 'Brennholz (KB U), Holz (U), Baum, Holz (B)'

Wotj. S *pu* 'Baum, Holz', K (in Zusammensetzungen) *-pā*: *kišpā* 'Birke', G *pu*

Syrj. S P PO *pu* 'Baum, Holz'

Wog. (in Zusammensetzungen) *-pě*, *-pē*, *-pā*: P *khoppě*, L *khoppä* 'Espe', P *tip-pě*, LM *tip-pē* 'Sandweide', *-pā*: TJ *sèl'pā* 'Lindenbaum', P *wul'pā* 'Pinus cembra'

Ung. *fa* (Akk. *fát*) 'Baum, Holz'

Jur. O *pā* 'Baum, Holz, Stock, Klotz'

Jen. B *fe*, Ch *fā*, K *fā*, *pā* 'Baum'

Twg. *fā*

Selk. Ta Ty *pō* 'Baum, Holz', Tur *pō*, Ke *poo*

Kam. *pa* 'id., Wald'

877 *säje* 'Eiter, Fäulnis; eitern, verfaulen' UR

Lapp. N *sieggjā -j-* 'matter (in a boil, wound)', L *siedja* 'Eiter (in Wunden, Geschwüren)', K (955) T *sijj*, Kld *sijj*, Not *siejj* 'Eiter, Eitergeschwulst'

Mord. *sij*, *si* 'Eiter'

Tscher. KB U *šū*, B *šūj*, M *šūj*

Wotj. S *sis* 'verfault, vermorscht, Fäulnis', G *sis* 'verfault', G *šismî* - 'verfaulen'

Syrj. S P PO *sis* 'verfault (S P PO); Fäulnis (PO)'

Ostj. V *lōj*, Vj *jōj*, *ōj*, DN *těj* 'Eiter', O *lij-* 'eitern; sauer werden'

Wog. T *sāj*, KU *sāj*, P *sāj*, So *saj* 'Eiter', P *sāj-* 'verfaulen'

Ung. (dial.) *ev*, *év* 'Eiter'

Jur. O *čīm-* 'faul, morsch, sauer werden'

Jen. Ch *tībā* 'sauer', *tīme-* 'sauer werden'

Twg. *tīmi?e-* 'sauer, faul werden'

Selk. Ta *teé*, NP *tê*, N *té* 'Eiter', Ke *temb-* 'verfaulen'

Kam. *te?*-

894 *sēne*, *sōne* 'Ader, Sehne' UR

Finn. *suoni* (Gen. *suonen*) 'Ader; Sehne'

Est. *soon* (Gen. *soone*) 'id.; Muskel, Gefäß (im Körper)'

Lapp. N *suodnā -n-* 'sinew, sinew-thread; (bow)string; violin string or string of other musical instrument; artery, vein (of blood, water)', L *suotna* 'Sehne; Ader', K (992) T *sīnn*, Kld *sūnn*, Not *suonn* 'id., aus Sehnen gemachter Faden, Faden, Zwirn'

Mord. E M *san* 'Ader; Sehne'

Tscher. KB U B *šūn* 'Sehne', M *šūn*

Wotj. S *sen* 'id., Flechse', G *sen* 'Sehne'

Syrj. S *sen* 'Ader; Sehne'

Ostj. V O *lan*, Vj *jan*, DN *ton*

Wog. TJ *tēn*, KU *tān*, P *tēn* 'suoni, jänne, soittokoneen kieli; Ader, Sehne, Flechse, Saite', So *tān* 'Sehne'

Ung. *ín* (*inat*) 'Sehne, Flechse; Bogensehne; (dial.) Wade; Leine; Ranke'

Jur. Sj *te?*, Nj *ten* 'Sehne; Sehnenschnur'

Jen. Ch *tī?*, B *ti* (Gen. *tino?*) 'Sehne'

Twg. *taṇa*

Selk. T *čén*, Ke *căn*, *tsăn*, N *čat*, *čét* 'id.', Ty *čat* 'Ader, Sehne'
Kam. *ten*

905 *soŋe* 'hineingehen, eindringen' UR

Lapp. ?*suogne-* 'intrare', N *suogŋa-* 'clam subrepere', *suodnjâ- -nj-* '(with difficulty) creep into (e. g. into a cave)', L *suotnja-* = *suokŋa-* 'durch eine Öffnung hindurchpassieren (hinein od. heraus) in das Leder eindringen, sich einsaugen (von Schmiere, Teer)', K (949) T *soaňña-*, Kld *soaňñe-* 'eintreten', Ko Not *saŋŋa-* 'eintreten'

Mord. ?E *sova-*, E M *suva-* 'eintreten, hereinkommen, hineingehen'

Ostj. V *lăŋa-*, Vj *jăŋa-*, DN *tăŋ-*, O *lăŋ-* 'eintreten, hineingehen (in ein Haus usw.)'

Wog. TJ *tō-*, KU *juwtū-*, P *tū-* 'hineingehen' (*juw* 'hinein')

Ung. (altung.) *av-* 'eindringen, sich hineinnehmen, einwaschen; schrumpfen vor Alter', *avat-* 'einweihen, einsegnen; das Tuch einlassen; (altung.) tränken, eindringen lassen; einpfropfen, impfen'

Jur. O *tū-* 'hineingehen'

Jen. *tū-*: *ed'dukoro meto tua* 'мальчик (твой) в чум зашёл'

Twg. *tīd'i*

Kam. *šuu-* 'eintreten, hinkommen, hineinkommen; hereinkommen'

909 *soske-* 'beißen, kauen' UR

Lapp. N *suos'kâ- -sk-* 'chew, bite; crush to pieces', L *suoska-* 'kauen', K T *sīskg-*, Kld *šūškv-*, Ko Not *sōšk'v-* 'kauen (Speise, Priem)'

Mord. E M *susko-* 'beißen, ausbeißen'

Wotj. S *sisk-*, K *sāsk-* 'kauen, wiederkauen'

Syrj. I P *sęskī-* 'kauen (an etw. Zähem, z. B. Baumharz) (I), saugen (an etw. im Munde), kauen (P)'

Ostj. V *loŋəl-*, Vj *joŋəl-*, DN *toŋət-*, O *loŋəl-* 'beißen, kauen (V DN O), nagen (V), kleinbeißen (DN)'

Wog. TJ *tawt-*, KU So *towt-*, P *täyt-* 'kauen'

Jen. Ch *to?a-*, B *tu?a-*

Selk. Ta *tūta-*, Ke *tuttonna-*, N *tuda-*, *tūda-*

Kam. *tudo-* 'kauen, beißen'

911 *suye* 'rudern' UR

Finn. *souta-* 'rudern'

Est. *sōuda-*

Lapp. N *sukkâ-* -g-, N *suw'de-* -wd- 'ferry, convey in a boat', L *suhka-* 'rudern', L *suu'tē-* 'mit Boot, Schiff transportieren, befördern', K (933) T *sukki-*, Kld *sukke-*, Not *suhke-* 'rudern'

Tscher. M *šua-*, B *šue-*

Syrj. ?S P *šin-*, PO *sən•-*

Ostj. V (σ: Vj) *jōγəl-* 'einen Ruderschlag tun', DN *těw-* 'rudern', Ni *tōwət-*, V *layənt-*, Vj *jayənt-*, (1078) V *luw*, Vj *juw*, DN *tup*, O *lup* 'Ruder (V), Pad-delruder (V Vj DN O)'

Wog. TJ KU P So *tow-*, (WV 145) *top* usw.: TČ *kit'op*, So *kättüp* 'Steuerruder', LM *tüp* 'Ruder'

Twg. *tōpsa* 'evező; Ruder'

Selk. Ta *tuu-*, Ke *túwa-*, N *tua-*, Tur *tû-* 'rudern'

Kam. *tu-*

958 *šęme*, *šōme* '(Fisch)schuppe' FU, ur

Finn. *suomu*, *suomus* (Gen. *suomuksen*) 'Schuppe' (> lapp. N *su•oPmuω*)

Est. *soomus* (Gen. *soomuse*, *soomukse*), (dial.) *soome* (Gen. *soome*) 'Schuppe, Schindel'

Lapp. N *čuo bmâ -m-* 'fish-skin', L *tjuopma* 'unbehaarte Haut lebender Wesen, Schuppe (von Fischen und Schlagen)', K (845) Kld *čūmm*, Not *čuo mm*, T *tš̄mm^(a)* 'Fischhaut'

Mord. E M *šav* 'Bart an der Ähre; Geld'

Tscher. KB *šüm: kol-s.* 'Schuppe', *šüm: U M kol-š.*, B *šüm* 'Rinde, Schale (z. B. der Kartoffel, der Rübe), Baumrinde (der jungen Linde, der Espe, der Kiefer u. a.), weiße Oberrinde (der Birke)'

Wotj. S *šęm*, K *šóm* 'Schale (z. B. Eier-, Nußsch.), Schuppe (z. B. Fischesch.)'

Syrj. S P *šęm*, PO *šüm* 'Schuppe (S P PO), Fischeschuppe (S P); Geld (S P)'

Ostj. V *sam*, Trj *sām*, DN *som*, O *sam* 'Schuppe (des Fisches) (V Trj DN), Schuppe (des Fisches, des Baumzapfens) (O); (selt.) Rinde (des Baumes) (O), (Geheimwort) Geldstück (Trj)'

Wog. TJ *sęm* 'Schuppe', KU *sām: kš̄səη-s.* 'Plötzenschuppen', P *sōm* 'fakéreg; Baumrinde', LU *sęm* 'Geld; Fischeschuppe', So *sām* 'Fischeschuppe'

Jur. ??O *šāw*, Lj *šām* 'Schuppe'

966 *šine* 'Holzkohle' fu

Lapp. ?N *čidná -n-* 'charcoal'

Ung. ?*szén* (Akk. *szenet*) 'Kohle; (dial.) tüz, parázstüz; Feuer, Glühfeuer'

972 *śola* 'Darm' FU

Finn. *suoli* (Gen. *suolen*) 'Darm, (dial.) Mitte des Leibes', (dial.) *suolikko* 'Stelle der Gedärme; Mitte des Leibes; Gürtel'

Est. *sool* (Gen. *soole*) 'Darm'

Lapp. N *čoalle -l-* 'intestine; gut; entrails of one fish', L *tjällē* 'Darm', K (800) T *č̣īlle (oa)*, Kld *č̣uōll*, Not *č̣uēll*

Mord. (*s-* Laute 32) E *śulo*, *śula*, M *śula*

Tscher. KB *śol*, U B *śolo*

Wotj. S K G *śul*

Syrj. S *śul* 'id.', P *śu: sita•n-ś.* 'Mastdarm' (*sita•n* 'Gesäß, der Hintere')

Ostj. V *sol*, DN *sut*, O *sol* 'Darm'

993 *śuwe* 'Maul, Mund' UR

Finn. *suu* 'Mund; Mündung, Öffnung', *suunne* (Gen. *suunteen*) 'paikka, jossa lehmä on talvella navetassa; Stelle im Stall für die Kuh im Winter'

Est. *suu* 'Mund; Mündung, Öffnung'

Lapp. N *čoddâ -d'dâg-* 'throat', Wfs (2963) *ṭṣ́uuywε* 'Rachen, Speiseröhre', K (773) T Kld *čont*, Not *čodd* 'Speiseröhre, Schlund'

Tscher. *śu:* KB *im-ś.*, U *im̄-ś.* 'Nadelöhr', B *śueš: ime-ś.* 'Nadel' (*im* usw. 'Nadel')

Wotj. ?[S *śu*, K *śü*, *su* (o: *śu*): *śuez kwaśme* '(er) durstet', S *śukas* 'Kwaß (säuerliches Getränk)'

Syrj. *śu:* Lu Le Ud *ś.-keś* 'Kwaß (Lu Le), Getränk (Ud)', (WIED.) I *sukeś* 'Durst', Ud *śu-keśε kośme* 'ich bin sehr durstig' (*kośmini* 'trocken werden, trocknen'), Ud *śu-keśaś-* 'trinken, seinen Durst löschen']

Wog. K *sunt*, LU *sât (sânt-)*, LM *sut (sunt-)*, N *sunt* 'Mündung (eines Flusses); Öffnung (eines Gefäßes)', N *sūp* 'Mund', P *sunt: wojk-s.* 'Grubenmündung', *sut: kol-ow-s.* 'Türöffnung', So *sūp* 'Mund'

Ung. *száj* (Px1Sg. *szám ~ szájam*, Px3Sg. *szája*) 'Mund, Maul; Öffnung, Mündung', *szád* 'Mündung, Öffnung; (Faß) Spund'

Jur. O *śo* 'Speiseröhre; Hals (z. B. der Flasche); Ausfluß (eines Flusses)'

Jen. Ch *śū, sō*, B *so* 'Kehle'

Selk. Ta *suolj*, Ke *śoi*, KO *soi*, N *hoi, ho (huoj)* 'Kehle, Stimme; Flußmündung (KO)'

Kam. *soj* 'Hals, Kehle'

995 *śöne* 'Zunder, Baumschwamm' FU

Finn. *sieni* (Gen. *sienen*) 'Pilz, Schwamm', (dial.) *siena* 'Erdschwamm' (> lapp. N *sie•Tna* 'käpäsieni; Baumschwamm')

Est. *seen* (Gen. *seene*) 'Pilz, Schwamm'

Lapp. N *čadna -ān-* 'tinder-fungus on birch trees', L *tjatnā* '(an Birken wachsender) Feuerschwamm, von dem man Zunder bekommt', K T *tšānna*, Kld *tšānn^a*, Not *tšānn^a* 'Baumschwamm, Birkenlöcherschwamm'

Tscher. KB *šin*, U B *šen* 'Baumschwamm (KB), Zunder (KB U B)'

Wotj. S *senki*, *šeňki*, K *senka*, *senkā*, *senkā*, G *šeňki* 'Zunder, Schwamm'

Ostj. Vj *sānəγ*: *nöŋis.*, DN *sānə*, O *sān* 'Zunderschwamm (der Birke) (V), Baumschwamm (an jederlei Bäumen) (DN O), Birkenschwamm (DN)'

Wog. TJ *šīna-w*, KU *šēnəj*, P *šēnəγ*, So *sēniγ* 'Baumschwamm'

Ung. *?szén* (Akk. *szenet*) 'Kohle; (altung., dial.) Feuer'

1058 *to* 'jener' UR

Finn. *tuo*, (dial.) *toi* 'jener, der (da)', *tuonne* 'dorthin, dahin', *tuossa*, *tuolla* 'da, dort', *tuosta* 'davon, von da (aus)', *tuolta* 'von dort, von da (aus)', *tuohon* 'dorthin'

Est. *too* 'der, jener'

Lapp. N *duot* (*duo-*) 'that one over there, that... over there, that', *dq̄* '(far) over there', *dq̄t* (*dq̄-*) 'that one far away over there, that... far away over there', L *tuot* 'jener, der dort (dem Sprechenden jedoch näher als *tāt* 'jener, jener dort)')', K (599) T *tuitte*, Kld *tutt*, Not *tuht* 'jener'

Mord. E M *tona* 'jener', E *tosu*, M *tosa* 'dort; dann', E *tozo*, M *toza* 'dorthin, dahin', E M *tuva* 'dort (vorüber)'

Tscher. KB *ta*, U *tu* 'jener', KB *təδə*, U *tuδo* 'id., er', B *tuδo*, *tu* 'er, es', KB *təš*, *təške*, U *tuš*, *tuško* 'dahin, dorthin'

Wotj. S *tu* 'jener', *tu-pala* 'hinüber', *tu-palan* 'jenseits' (*pal* 'Seite')

Syrj. S *tī* 'jener', Ud *tīn* 'da, dort', SO *tq̄-*: *tqlun* 'вчера', PO *tu-*: *tu•hzi* 'neulich', altsyryj. *tu* 'jener'

Ostj. V *tom*, *tomī* 'jener', DN *tōm*, *tōmə* 'jener dort', O *tām* (*tōm*), (absol.) *tōmi* 'jener, der', Vj *tōt* 'da(mals)', DN *tōttə*, O *tota* 'da, dort', V *tōγi*, Kaz *tōχī* 'dorthin, hinaus, weg'

Wog. K *tāt*, *tātē* 'az; jener', LU *tūt* 'ott; dort', LU LM *tū* 'oda; dorthin', LM *tūl* 'onnan; von dorthin', S *tot* 'dort', KU P *ton*, LO *tōn* 'jener, der', KU P *tow*, So *tuw* 'dorthin, dahin', KU *tat* 'dort', TJ *tant*, KU *tōnt* 'deshalb', TJ *taməŋ* 'sellainen; solcher', KU KO P *towl*, VS *tūl*, So *tuwl* 'von da, von dort'

Ung. (altung.) *tahát* 'da, darum, demnach, also', *távol* 'weit, fern; Ferne, (altung.) von ferne', *?tehát* 'also, folglich, daher, demzufolge' (? < altung. *tahát*), *tétova* (Adv.) 'hin und her, (Adj.) zögernd, unentschlossen', *tova* (dial., lit.) 'fort, hinweg, weiter', *túl* 'jenseits; über'

Jur. ?*ta-*, *tā-*: O *tāki* 'jener', O *tāj?* 'dorthin', *tāina* 'dort', *tañā?* 'dahin'
 Jen. *to*: Ch *toleo?*, B *tol'iojuo* 'hierher', *tone*, *tonne* 'da', *tohonô* 'dieser dort', Ch *tol'e*, B *tore?* 'so' Twg. ?*tâ t'ifane* 'da' (*t'ifi* 'Zeit, -punkt'), *taka?* 'dieser dort', *tania* 'jener', *tandaj* 'dorthin', *tanne* 'dort'
 Selk. ?*tā* 'tuolla puolen; auf der anderen Seite', Ta *tap*, *tam*, (selt.) ?*ta* 'dieser (hier), jener', *tāmī* 'dorthin, hin', Ta *to*, *tona* 'dieser (dort), andere, jene', N *tó* 'dorthin, fort, weg', Tur *tō* 'in die Seite'
 Kam. *di*, *də* 'der, er', *dībār* 'dorthin', *diʔən*, *diyīn*, *digīn* 'dort'

1061 *toye-* 'bringen, holen, geben' UR

Finn. *tuo-* 'holen, bringen, herbringen, führen, einführen'
 Est. *too-*, *tuu-* 'holen, bringen, herbeibringen'
 Lapp. ?Wfs *tūõkkε-* 'verkaufen', S *duokρ-* 'vendre'
 Mord. E *tuje-*, *tuvo-*, M *tuje-*, *tu-* 'bringen, holen'
 Ostj. V DN O *tu-* 'holen, bringen'
 Wog. ?TJ *tōl-*, KM LU So *tūl-* 'holen', P *tūl-* 'bringen, führen, tragen (irgendwohin); ein Schauspiel aufführen'
 Ung. ?*toj-* 'Eier legen', (veralt.) *tojomány*, (dial. *tojomán*) 'Ei; (veralt.) Erfindung'
 Jur. O *tā-* 'geben, bringen'
 Jen. Ch *tera-*, B *teda-*
 Twg. *tāda'a-*, *tatujua-* 'bringen, holen'
 Selk. Ta *tattj-*, Ke *tanna-*, N *tād'a-* 'tragen, liefern, befördern (Ta); bringen (Ta Ke N), NP *taatar-* 'holen'
 Kam. *det-*, *tet-* 'bringen, geben'

1086 *uče* 'Schaf' FU

Finn. *uuhi* (Gen. *uuhen*), (SKES dial.) *uuhti*, *uutti*, *uti*, *utti*, *uttu*, *uuttu*, *utu* 'Mutterschaf'
 Est. *uhe* (Gen. *uhe*), (SKES dial.) *uhi*, *utt* (Gen. *ute*, *utu*)
 Mord. E *utša*, M *uča* 'Schaf'
 Tscher. KB *əžya*, U B *užya* 'шуба; Schafpelz'
 Wotj. S *īž*, K *əž*, G *īž* 'Schaf'
 Syrj. S *īž* 'Schaf', P *īž-ku* 'овчина' (*ku* 'Fell'), PO *əž* 'Schaf'
 Ostj. V *ač*, DN *oš*, O *as* 'Schaf', V *ačńi*, DN *ošńa* 'Pelz', O *asńi* 'Bär' (> jur. Nj Lj *ņāsni* 'Schaf (Nj); russischer Schafpelz (Lj)')
 Wog. KU *oš*, P *oš*, So *əs* 'Schaf'

1087 *uðemə* 'Schlafzelt, Mückenzelt' FU

Finn. *uudin* (Gen. *uutimen*) 'Vorhang, Gardine; Bettgardine, Schlafzelt, Hängematte'

Wotj. ?[S *in*, G *in*, M *in* (*inm-*) 'Bettvorhang'

Syrj. S *von* (*vonj-*), P *en* 'id. (S: dem Baldachin ähnlich; im Sommer gegen Mücken oberhalb des Bettes); großes Leinwandtuch zum Transportieren von Getreide im Fuhrwerk aus der Getreidedarre nach Hause (P)', PO *in* 'grobe Decke von Segeltuch']

Ostj. V *olaw*, DN Ni *utəp* 'Schlafzelt, -gardinen (V), Schutz aus Zeug, Schlafzelt um das Bett herum (DN), Schlafgardinen (Ni)'

Wog. KU *aməl*, LO *ōmal*: *ōmältōr*, *āpaō*. 'kätkyen peitto, jolla lapsi verhotaan hytysiltä; Decke, mit der man das Kind in der Wiege vor den Mücken schützt' (*tōr* 'Leinwand', *āpa* 'Wiege')

1144 *were*, *wōre* 'Berg' FU, ur

Finn. *vuori* (Gen. *vuoren*) 'Berg, Steinberg'

Wotj. S *vjr*, K *vār* 'Hügel, Anhöhe', G *vjr*

Syrj. S P *ver*, PO *vür* 'Wald'

Ostj. V *wor* 'Höhenzug (am Flußufer?)', Trj *wōr* 'Höhenzug am Fluß', O *or* 'Wald, Ödwald'

Wog. TJ *wār-*: *wārnā* 'in den Tannenwald', K *wōr-*: *minəs wōrnə*, So *wōr-*: *wōran minas* 'er ging auf die Jagd (eigtl. in den Wald)', P *wor*: *w. kinšēym* 'ich jage (eigtl. suche den Wald)'

Ung. ?*orr* 'Nase; Schnauze; Vorderteil, Spitze, (Schiff) Vorderteil, Bug, Schiffsschnabel; a vízbe orrszerűen benyúló partrész; nasenartig ins Wasser hineinragender Uferteil, Vorsprung', *orom* 'Giebel, First, Zinne; Gipfel, Bergspitze'

Kam. ?*bōr* 'Berg, Landrücken'

1148 *wiye-* 'nehmen, tragen' FU

Finn. *vie-* 'führen, wegbringen, ableiten'

Est. *vii-* 'bringen'

Lapp. K (1680) T *vikkī*, Kld *vikke-*, Not *vikke-*, A (Impf.) *vikkis* 'führen'

Mord. E M *vije-* 'wohin bringen, führen, fahren (tr.)'

Wotj. S *vaj-* 'bringen, zubringen, zuführen, hineinführen; (Früchte) tragen, gebären, erzeugen', G *vajj-* 'bringen, fahren, holen, abholen'

Syrj. S P PO *vaj-* 'bringen (S P PO), tragen, führen, herbeiführen (S P); gebären (S P)'

Ostj. V DN *wě-*, *wěj-*, O *wu-*, *wuj-* 'nehmen; kaufen (O)'

Wog. TJ *wü-*, KU *wiy-*, *wäj-*, P *wij-*, *wäj-*, So *wiy-*, *woj* 'nehmen'
 Ung. *viv-*, *vi-*, *visz-* (dial. *vejsz-*, *vész-*, *vüsz-*) 'tragen, führen', *vëv-*, *vë-*, *vësz-*
 'nehmen, abnehmen, wegnehmen, entnehmen; kaufen', *visel-* 'tragen, führen;
 (veralt.) schwanger sein'

1154 *witte* 'fünf' FU, ur

Finn. *viisi* (Gen. *viiden*) 'fünf'

Est. *viis* (Gen. *viie*) 'id. (auch für eine unbestimmte Vielheit)'

Lapp. N *vit'tâ -đ-* 'five', L *viht(t)a*, K (1736) T Kld *vitt*, Not. *vīht*, *viht* A *vitt*

Mord. E *ve t'e*, *vät'ä*, M *vet'ä*

Tscher. KB *wac*, U B *wic* (Adj.), KB *wazət*, U *wizət* (Subst.)

Wotj. S G *vit'*

Syrj. S P PO *vit* (PO veralt.)

Ostj. V DN O *wet*

Wog. (WV 31) TJ *ät*, KU P *āt*, So *at*

Ung. *öt*

Jur. ??[(139) O *jū?*, Nj *jūt* 'zehn'

Jen. *biu?*

Twg. *bī?*

Selk. TaU *kōt?*, KeM Ty *kōt*

Kam. *bjə?n*

1156 *woje* 'Fett, Fettstoff' FU

Finn. *voi* 'Butter'

Est. *või*

Lapp. N *vuoggjâ -j-* '(fluid or semi-fluid) fat; butter; margarine', L *vuodja* 'Butter,
 Fett', K (1706) T *vıjj*, Kld *vujj*, Not *vuojj*, A *vuj* 'Fett, Schmalz, Fischtran, Öl'

Mord. E *oj*, M *vaj* 'Fett, Butter, Öl'

Tscher. KB U *ü*, B *üj* 'Öl (KB U), Butter (KB U B), geschmolzenes Fett (B)'

Wotj. S *vej*, K *vój*, (WICHM.) G *vej* 'Butter (S K G), Schmalz, Fett, Öl (S K)'

Syrj. S *vij*, P PO *vi* 'Butter (S P PO), Öl (Ud PO)'

Ostj. V *woj*, DN *uj*, O *wäj* 'Fett, Butter, Öl'

Wog. TJ *wāj* 'Fett', (WV 78) P *wōj*: *sajw.*, LO *woj*: *sojw.* 'Butter', So *wāj* 'Fett', K
vuoj, N *vāj*, *vāj* (ohne Bedeutung)

Ung. *vaj* 'Butter'

1158 *wole*, *wōle* 1 'Stange' UR

Finn. *vuoli* (Gen. *vuolen*) 'Dachsparren' (> lapp. N *vūli* 'tie-beam')

Ostj. Kaz *wql*, O *ol* 'Stange des konischen (Rinden)zeltens'

Wog. TJ *ola*•, KU *olə*, P *ulə*, So *ula* 'Zaunholz', (AHLQV.) *vola*, *vula* 'Stangen, worauf Fische an der Luft getrocknet werden'

Jur. O *ηū*, U C *ū* 'Zeltstange'

Jen. Ch *ηū*, B *ηudo* 'Stange'

Twg. *ηi*

Selk. NP *yy* 'Querholz zwischen Schlittenkorb und Schlitten'

1159 *wole-*, *wōle-* 2 'schnitzeln (an etw.); schaben; glätten, hobeln' FU

Finn. *vuole-* 'schnitzeln (an etw.); schaben; glätten, hobeln'

Est. *vooli-* 'glatt schaben, schnitzen, beschneiden'

Lapp. N *vuollâ-* ~ *fuollâ-* *-l-* 'whittle (only with knife); plane', L *vuolla-* 'schnitzen, schnitzeln (mit einem Messer); (auch) hobeln; (vom Schneeharsch:) aufreiben, einschneiden (in die Füße des Rentiers od. des Pferdes); abnutzen, abwetzen, abscheuern (die Skier od. die Kufen', K (1880) T *vīlli-* (*iθ*), Kld *vülle-*, Not *vuolle-* 'schneiden, schnitzeln'

Wotj. S G *vgl-*, K *vól-* 'hobeln, abhobeln, glatt schnitzen', G *vglî* 'hobeln'

Syrj. S *velal-*, P *vova-v-*, PO *vo•lal-* '(mit dem Messer) hobeln (S P PO), schaben, schnitzeln (S P)'

Ostj. V O *wält-*, DN *wättə-* 'hobeln (V DN O), mit dem Schabeisen aus-, abschaben (V DN), mit dem Hohleisen ausschaben (DN O), aushöhlen (DN)'

Wog. KU LU *walt-*, So *wolt-* 'schneiden, schnitzeln'

Irodalom

CSÚCS, SÁNDOR – HONTI, LÁSZLÓ – SALÁNKI, ZSUZSA – VARGA, JUDIT (1991), Statistik der uralischen Lautentsprechungen. MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest.

CompGr = COLLINDER 1960.

COLLINDER, BJÖRN (1955), Fenno-Ugric Vocabulary. Almqvist & Wiksell, Stockholm. = FUV.

COLLINDER, BJÖRN (1960), Comparative Grammar of the Uralic Languages. Almqvist & Wiksell, Stockholm. = CompGr.

FUV = COLLINDER 1955.

HÄKKINEN, KAISA (2002), Suomen kielen historia 1. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 69. Turun Yliopisto, Turku.

ITKONEN, ERKKI (1951), Beiträge zur Geschichte der einsilbigen Wortstämme im Finnischen. Finnisch-ugrische Forschungen 30: 1–54.

ITKONEN, ERKKI (1954), Zur Geschichte des Vokalismus der ersten Silbe im Tscheremissischen und in den permischen Sprachen. Finnisch-ugrische Forschungen 31: 149–345.

ITKONEN, ERKKI (1992), Suomen sanojen alkuperä. 1. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura – Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki. = SSA 1.

- JANHUNEN, JUHA (1981), Uralilaisen kantakielen sanastosta. *Journal de la Société Finno-ougrienne* 77: 219–274.
- KULONEN, ULLA-MAIJA (toim.) (1995), Suomen sanojen alkuperä 2. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura – Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki. = SSA 2.
- KULONEN, ULLA-MAIJA (toim.) (2000), Suomen sanojen alkuperä 3. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura – Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki. = SSA 3.
- LAKÓ GYÖRGY (szerk.) (1967), A magyar szókészlet finnugor elemei. 1. Akadémiai Kiadó, Budapest. = MSzFE 1.
- LAKÓ GYÖRGY (szerk.) (1971), A magyar szókészlet finnugor elemei. 2. Akadémiai Kiadó, Budapest. = MSzFE 2.
- LAKÓ GYÖRGY (szerk.) (1978), A magyar szókészlet finnugor elemei. 3. Akadémiai Kiadó, Budapest. = MSzFE 3.
- LEHTINEN, MERI (1967), On the origin of Balto-Finnic long vowels. *Ural-Altische Jahrbücher* 39: 147–152.
- LUOBBAL SÁMMOL SÁMMOL ÁNTE (AIKIO, ANTE) (2012), On Finnic long vowels, Samoyed vowel sequences, and Proto-Uralic *x. *Mémoires de la Société Finno-Ougrienne* 264: 227–250.
- MSzFE 1 = LAKÓ 1967.
- MSzFE 2 = LAKÓ 1971.
- MSzFE 3 = LAKÓ 1978.
- RÉDEI, KÁROLY [Hrsg.] (1988a), *Uralisches Etymologisches Wörterbuch*. I. Akadémiai Kiadó – Otto Harrassowitz, Budapest – Wiesbaden. = UEW 1.
- RÉDEI, KÁROLY [Hrsg.] (1988b), *Uralisches Etymologisches Wörterbuch*. I. Akadémiai Kiadó – Otto Harrassowitz, Budapest – Wiesbaden. = UEW 2.
- SAMMALLAHTI, PEKKA (1979), Über die Laut- und Morphemstruktur der uralischen Grundsprache. *Finnisch-ugrische Forschungen* 43: 22–66.
- SAMMALLAHTI, PEKKA (1988), Historical Phonology of the Uralic Languages. In: SINOR, DENIS (ed.), *The Uralic Languages*. E. J. Brill, Leiden. 478–554.
- SSA 1 = ITKONEN 1992.
- SSA 2 = KULONEN 1995.
- SSA 3 = KULONEN 2000.
- UEDb = Uráli Etimológiai Adatbázis.
- Uráli Etimológiai Adatbázis = UEDb.
- UEW 1 = RÉDEI 1988a.
- UEW 2 = RÉDEI 1988b.